Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi/The Journal of Ottoman Literature Studies 35 (Aralık/December 2025), 126-161.
Araştırma Makalesi/Research Article. https://doi.org/10.15247/devdergisi.1783057

GAVSÎ'NİN ELİFNÂME TERTİBİNDE KALEME ALDIĞI MANZUM HALVETİYE SİLSİLENÂMESİ

Ramazan ÇELİK | ORCID: https://orcid.org/0000-0002-0048-0126 | *ramazancelik129@gmail.com*

Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk İslam Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Kayseri-Türkiye/ Assoc. Asst. Prof. Dr., Erciyes University, Faculty of Theology, Department of Turkish–Islamic Literature, Kayseri-Türkiye ROR ID: https://ror.org/047g8vk19

Atıf Bilgisi/Citation: Çelik, Ramazan. "Gavsî'nin Elifnâme Tertibinde Kaleme Aldığı Manzum Halvetiye Silsilenâmesi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 35 (Aralık 2025), 126-161. https://doi.org/10.15247/devdergisi.1783057 Çelik, Ramazan. "Type The Halvetiye Silsilenâme in Verse Written By Gavsî in The Elifnâme Order". *The Journal of Ottoman Literature Studies,* 35 (December 2025), 126-161. https://doi.org/10.15247/devdergisi.1783057

Geliş Tarihi/Date of Submission: 12.09.2025

Kabul Tarihi/Date of Acceptance: 03.10.2025

Yayım Tarihi/Date of Publication: 30.12.2025

Değerlendirme/Peer-Review: İki Dış Hakem-Çift Taraflı Körleme/Double anonymized-Two External

Araştırma Makalesi/Research Article

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur./ It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited

Benzerlik Taraması/Plagiarism Checks: Yapıldı – Turnitin

Etik Bildirim/Complaints: divanedebiyatidergisi@gmail.com

Çıkar Çatışması/Conflicts of Interest: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir/The author(s) has no conflict of interest to declare

Finansman/Grant Support: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır/The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research

Telif Hakkı ve Lisans/Copyright & License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır/Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0

ISSN: 1308-6553 **e-ISSN: 2792-0836**

ÖZET

Klasik edebiyat alanında yapılan araştırmalar neticesinde yeni eserler ve bunun doğal sonucu olarak yeni edebî/dinî türler gün yüzüne çıkmaya devam etmektedir. Gavsî adlı bilinmeyen bir şaire ait Necâtü'l-Hâlikîn de tasavvuf kültürü ve edebiyatı çerçevesinde kalem alınmış manzum bir eserdir. Klasik mesnevi geleneğine uygun olarak tevhit, münacat, naat, çehar-yâr methiyesi ile başlayan 1189 beyitlik eserde evliyaların makamları, mertebeleri, vasıfları anlatılmaktadır. Mesnevi nazım şeklinin yanı sıra gazel ve kasidelere de yer verilen eserin son bölümünde bir de silsilenâme bulunmaktadır. Halvetiye tarikatına ait bu silsilenâme, Hz. Peygamber'den başlayarak Hz. Ali, Hasan Basrî gibi isimlerle devam etmekte ve son halka İmâmiyye Şîası'nca gelmesi beklenen ve on ikinci imam olan Mehdî ile tamamlanmaktadır. Elifnâme şeklinde tertip edilen bu bölüm, Arap alfabesindeki hurûf-ı hecâ esas alınarak hazırlanmış, beşer beyitlik gazel tarzı birer manzume ile şahıslar tanıtılmıştır. Her bölümde ilgili harf esas alınarak kafiye yapılmış ve o harfin sesini vurgulayan güçlü bir aliterasyon etkisi oluşturulmuştur. Her bölümdeki ilk beyitte ilgili şahsın ismi ve silsiledeki sırası zikredilmiş, ikinci beyitte kimin yerine kâim-i makâm olduğu belirtilmiş, üçüncü beyitte mazhar olduğu harf ifade edilmiş, dördüncü ve beşinci beyitlerde ise söz konusu şahsiyet, en belirgin vasıflarıyla ve mazhar olduğu harfin yoğun biçimde kullanıldığı kelimeler aracılığıyla methedilmiştir. Bu çalışmada, biyografik kaynaklarda hakkında bilgi bulunmayan Gavsî ve eseri Necâtü'l-Hâlikîn hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca, edebiyatımızda şimdiye kadar yalnızca birkaç örneğine rastlanan elifnâme tarzındaki silsilenâmesi şekil, muhteva, dil ve anlatım bakımından incelenmiştir. Çalışmanın sonunda, silsilenâmenin transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir. Bu vesileyle, hem silsilenâme hem de elifnâme literatürüne yeni ve özgün bir eser kazandırılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk İslam Edebiyatı, Halvetiye, Gavsî, Necâtü'l-Hâlikîn, Elifnâme, Silsilenâme.

Type The Halvetiye Silsilenâme in Verse Written By Gavsî in The Elifnâme Order

ABSTRACT

As a result of research in classical literature, new works and, as a natural consequence, new literary/religious genres continue to emerge. Necâtü'l-Khalîkîn, by an unknown poet named Gavsi, is a verse work written within the framework of Sufi culture and literature. In accordance with the classical masnavi tradition, the work begins with tawhid, münacat, naat, and chehar-yâr praises, and comprises 1189 couplets. The work, which includes ghazals and odes in addition to masnavi verse, also includes a silsilenename (silsilenename) in its final section. This silsilenename, belonging to the Halwatiyya order, begins with the Prophet Muhammad and continues through figures such as Hazrat Ali and Hasan Basri, and concludes with the twelfth Imam, Mahdi, expected to arrive as the final link by the Imamiyya Shia. This section, organized in the form of an elifnâme (a poem written in Arabic script), introduces the characters through five-couplet, ghazal-style poems. Each section is rhymed based on the relevant letter, creating a strong alliteration effect that emphasizes the sound of that letter. The first couplet in each section mentions the name of the person in question and their rank in the silsile. The second couplet indicates the person who succeeded them as the rank holder. The third couplet mentions the letter they were honored with. In the fourth and fifth couplets, the person in question is praised for their most distinctive qualities and through the frequent use of the letter they were honored with. This study provides information about Gavsi and his work, Necâtü'l-Hâlikîn, about whom no biographical sources provide information. Furthermore, the silsilenâme, a form of elifnâme that has only a few examples in Turkish literature, is examined in terms of form, content, language, and narrative. The study concludes with a transcribed text of the silsilenâme. This aim is to contribute a new and original work to both the silsilenâme and elifnâme literature.

Keywords: Turkish-Islamic Literature, Khalwatiyya, Gavsî, Necātü'l-Hālikīn, Elifnāme, Silsilenāme.

Giriş

İslam dininin gelişip yayılmasında tasavvufun çok büyük rolü olmuştur. Tasavvuf, h. 2/m. 8. asırdan itibaren müstakil bir ilim dalı ve bir yaşam tarzı olarak tarih sahnesinde belirginleşmiştir. Mutasavvıfların yaptıkları sohbetler ve kaleme aldıkları eserler vasıtasıyla yaygınlık kazanan tasavvuf, aynı yüzyılda kendilerine özgü bir müessese olan tekkelerin kurulmasıyla birlikte daha da sistematik bir yapı kazanmış ve kurumsallaşma sürecine girmiştir (Kara 1992: 20). İslam'ın ilk yıllarından itibaren, *Kur'an* ve sünnet rehberliğinde İslam'ı en iyi şekilde yaşama ve yayma gayesi güden sufiler, dinin yayılmasında ve geniş kitlelere ulaşmasında büyük katkı sağlamışlardır (Türer 2003: 715). Amaçları, İslam'ın ideal insan anlayışını temsil eden *insan-ı kâmil* yetiştirmek olan tarikatlar, bu vesileyle Allah'a ve diğer mahlûkata karşı sorumlu ve şuurlu kimseler/nesiller vücuda getirmeyi hedeflemişlerdir (Kara 1992: 10). Tarikat erbabı, ilk dönemlerde İslam içinde ayrı bir zümre teşkil etmeyip kendilerini sadece Müslüman olarak tanımlarken zamanla İslam toplumunda ayrı bir zümre olarak ortaya çıkmışlardır. Bu konuda İbn-i Haldun (ö. 808/1406), ilk dönem tasavvuf düşüncesinin teşekkülü hakkında şunları söylemektedir:

> "İslâm tasavvufu, ilk kuşaklarda özel bir isme sahip olamayacak kadar çok yaygın ve genel idi. Fakat dünyaperestliğin artması ve insanların bu hayata daha fazla bağlanmalarıyla, Müslümanlar arasında kendilerini Allah'a ibadet etmeye adayanlar, toplumun diğer kesimi tarafından sûfiler olarak adlandırılmışlardır."(1958: 10).

Tasavvuf tarihinde tarikatların, Orta Asya'da, Türklerin yaşadığı bölgelerde teşekkül etmesiyle Türklerin İslamiyet'i kabulü hemen hemen aynı dönemlere denk gelmiştir. Bu durum, tasavvufun Türkler arasında hızlı bir şekilde yayılmasına ve önemli Türk şahsiyetleri arasında birçok mutasavvıfın yetişmesine zemin hazırlamıştır (Yılmaz 2007: 23). Türklerin Batı'ya yönelik göçünden önce, Orta Asya'da yetişen Türk sufilerin İslam'ı yayma amacıyla Batı'ya doğru ilerlemeleri, tasavvuf ve tarikatların Anadolu coğrafyasında yayılmasını hızlandırmıştır. Selçuklular zamanında kuruluş sürecini tamamlayan tarikatlar, özellikle Osmanlı Dönemi'nde geniş bir alana yayılmış ve padişahlardan halka kadar geniş kitleler üzerinde etkili olmuştur. Osmanlı coğrafyasında tarikatlar, sosyal, kültürel ve dinî hayatın merkezinde önemli roller üstlenmişlerdir. Özellikle Halvetilik, Nakşibendilik, Mevlevilik ve Kadirilik gibi ana tarikatlar, zaman içinde birçok kol ve mürit ağı oluşturmuş, bu ağlar aracılığıyla Osmanlı topraklarının dört bir yanında tekke, dergâh, zaviye ve hankâh adı verilen yapılarla faaliyet göstermişlerdir. "Bu dönemde tasavvuf düşüncesi dinî hayat kadar siyasî, askerî hayatla da iç içe olmuş, güzel sanatların hemen hepsi tekkeden beslenmiş ve desteklenmiştir." (Kara 1992: 22). Toplumun her kesiminde geniş bir etki alanına sahip olan tarikatlarda, gerçek mutasavvıfların yanında, halkı yanlış yönlendiren ve kendi çıkarlarına hizmet eden, *müteşeyyih* olarak da adlandırılan sahte şeyhler de ortaya çıkmıştır (Donuk 2020: 20). Bu durum karşısında, gerçek tasavvuf ehlini tespit edip onları belli bir silsile ile Hz. Peygamber'e bağlamayı esas alan silsilenâmeler büyük önem kazanmıştır. Bu sebeple tarikat silsilenâmeleri kaleme alınarak tasavvuf yolunun sahih temsilcileri belirlenmeye ve müntesiplerinin onları takip etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

"Silsile" terimi, sözlük anlamı itibariyle "altın zincir, nesilden nesile aktarılan soy kütüğü, aralıksız devam eden sıra, soy sop, sülale, bir ocağa mensubiyet, bir zürriyet ve neslin arka arkaya geldiğini gösteren şecere, rütbe ve mevki yönünden bir sınıf içindeki derecelenme" gibi çeşitli anlamlara sahiptir (Şemseddin Sami 2019: 732; Devellioğlu 2001: 953; Usta 2006: 10; Tosun 2009: 37/206). İslami ilimler bağlamında bu kelime, ilk defa hadis ilmi içerisinde, hadis ravilerinin nakil zincirini ifade eden "sened" kavramıyla eşdeğer olarak kullanılmıştır (Öztoprak-Özkat 2021: 455). İslam kültüründe, hakikate vasıl olma ve gerçek bilgiye ulaşmanın önemli yollarından biri olan silsile, ilmin sünnetlerinden sayılmıştır. Asırlar boyunca yazılan kitapların başında, o kitabın hangi yolla ve kimlerden temin edildiğini gösteren bir isnad silsilesi yer almıştır (Usta 2006: 11). Zamanla peygamberler, belirli bir hanedana bağlı kişiler, sanat ya da ilim ehli gibi ardışık temsilciler için de "silsile" tabiri benimsenmiştir. Bu terim, daha sonraki dönemlerde tefsir, kelâm, fıkıh ve siyer ilminde de kullanılmıştır (Özkat 2022: 492). Ancak bu kavramın en belirgin ve özel anlamını tasavvuf geleneği içinde kazandığı görülmektedir. Tasavvufta "silsile", bir tarikat bünyesinde şeyhlerin birbirlerinden icazet alarak oluşturdukları manevî zinciri ifade eder (Cebecioğlu 1997: 645). Bu zincir, nihai olarak Hz. Peygamber'e (sav) ulaştığı kabul edilen, mürşit-mürit ilişkisine dayalı bir öğretim yoludur. Başka bir ifadeyle, bir şeyhin kendi tarikat silsilesi vasıtasıyla önce pirine, oradan da Hz. Peygamber'e bağlandığı kabul edilir (Usta 2006: 8). Peygamber soyundan gelenlerin oluşturduğu bu özel zincir, "silsiletü'z-zeheb" yani "altın silsile" olarak anılmıştır (Cebecioğlu 1997: 645). Tasavvuf ehline göre silsile, *nikâh-ı manevî* olarak kabul edilir. Nasıl ki dünyada nikâh, insan neslinin devamı için gerekli bir bağ ise manevi âlemde de bir şeyhin, başka bir şeyhin halkasına bağlanması, tevhid inancının kuşaktan kuşağa aktarılması açısından benzer bir öneme sahiptir. Bu silsile, bir ucu Hz. Peygamber'e, diğer ucu ise mürşide kadar uzanacak şekilde manevi bir bağlılık ifade eder ve bu yönüyle tasavvuf geleneğinde büyük değer taşır (İsmail Hakkı Bursevî 1291: 5-6).

Tasavvuf geleneğinde silsile, yani mürşitten mürşide aktarılan manevi bağ ve eğitim zinciri, bir tarikatın meşruiyetinin ve sahihliğinin temel ölçütlerinden biridir. Bu silsile mutlaka Hz. Muhammed'e kadar kesintisiz şekilde ulaşmalıdır. Bu bağlamda tarikatlarda mürşitlerin birbirine bağlı olduğu zincir, her halkasında bir mürşidin bir önceki mürşidinden manevi eğitim aldığını ve bu terbiyeyi sonraki nesle aktardığını gösterir. Aziz Mahmut Hüdayi'nin (ö. 1038/1628) "Tevhidden istifade için mutlaka kesiksiz bir silsileye sahip bir mürşid-i kâmil tarafından telkin edilmesi" (Yılmaz 1990: 151) sözü, tasavvufta sadece bireysel arayışın değil, aynı zamanda mürşit vasıtasıyla aktarılan bir terbiyenin de elzem olduğunu ortaya koyar. Silsilesi olmayan ya da zayıf olan bir kişi, tasavvufî anlamda "mürşid-i kâmil" sayılmaz. Bu nedenle böyle birinden manevî terbiye almak, geleneksel anlayışa göre eksik veya tehlikeli kabul edilir. Hatta böyle sahih bir silsileye tabi olmadan tasavvuf yoluna girmek bu kültürde çok ağır bir şekilde tenkit edilir. O kişi hakikate erişemez, bilgisi batıl olur, hem kendisi hem de ona intisap edenler dalalete düşer. "Kendisi helâk olduğu gibi kendisine intisâb edenler de tarîkaten 'veled-i zinâ ve fücûr'dur. Hakîkat makâmına değil belki ma'rifet derecesine bile erişemez ve maârifi maârif-i şeytâniye olur." (Usta 2006: 15). Bu konuda Ahmed Ziyâüddin Gümüşhanevî (ö.1311/1893) şunları söyler: "(Tarîkata) intisab, silsilesi Hz. Peygamber'e ulaşan ve tarîkat kurucusuna dayanan bir isnatla mûcaz bir şeyhin telkini ile olur. Bu tür bir telkin olmadan zikrin hiçbir faidesi olmaz." (1977: 87-88).

Tarikat silsileleri, mürşidin meşruiyetini göstermekle kalmaz, onun manevi yetkisinin Hz. Peygamber'e dayandığını da teyit eder. Tasavvuf düşüncesinde bir şeyhin irşat ehliyeti ancak bu silsileye mensup olmasıyla mümkündür (Usta 2006: 9). Silsilenâmeler, yalnızca tarihî ve biyografik belgeler değil aynı zamanda mürşidin meşruiyetini gösteren vesikalar olarak işlev görmüştür (Donuk 2020: 20).

> "Silsile bir ilmin sıhhatini ve geçerli bir yolla aktarımını mümkün kılan, sahteciliğin ve yalancılığın önüne set çeken, ehil olmayan kimselerin iddialarını çürüten bir dayanak ve aynı zamanda o ilmin ve sanat dalının büyük bir mirası barındırdığının işareti olarak kabul edilmiştir." (Usta 2006: 8).

Tarikat silsilenâmeleri genel olarak Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ali vasıtasıyla Hz. Peygamber'e bağlanır. Rivayete göre Resûl-i Ekrem, Hulefâ-yı Râşidîn'den her birine zikir dersi vermiş ve bu dört halifeden dört tarikat yolu ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında, Hz. Ebû Bekir'e isnat edilen yola *Sıddîkıyye (Bekriyye),* Hz. Ali'ye isnat edilen yola ise *Aleviyye* denilmiş ve bu iki silsile daha çok yaygınlık kazanmıştır. Tarikat silsilelerinden Hacegân ve Nakşibendîlik dışındakilerin genellikle Hz. Ali'den geldiği görülür (Tosun 2009: 37/206-207). Bu iki esaslı silsileden gizli (hafi) zikri esas alan tarikatlar Hz. Ebubekir, açık (cehri) zikri esas alanlar ise Hz. Ali yolunu takip etmişlerdir. Bununla beraber tasavvufun ilk dönemlerinde, Hz. Ali yahut Hz. Ebû Bekir'e ulaşan silsilelere rastlanmamaktadır. Silsilenâme yazım geleneği ilk defa Arap kültüründe ortaya çıkmış, zamanla Türk-İslam kültüründe de benimsenmiştir. Tasavvuf tarihindeki ilk örneklerden biri, Ca'fer el-Huldî'yi (ö. 348/959) Hz. Peygamber'e bağlayan silsiledir (Tosun 2009: 37/207).

Tasavvuf dışında da silsile kavramı, Hz. Âdem'den başlayarak peygamberleri konu alan şecerelerden, belli hanedanlara ait padişah ve vezirlerin sıralandığı soy kütüklerine; ehl-i beyte mensup zatlardan, bir sanat dalında usta-çırak ilişkisiyle yetişenlerin kaydedildiği metinlere kadar geniş bir alanda kullanılmıştır (Özkat 2022: 493). Bu isim zincirlerinin yazıya geçirildiği belgelere "silsilenâme" adı verilmekte, kimi zaman "ensab", "tomar" ya da "şecere" terimleriyle de anılmaktadır (Usta 2006: 10). Silsilenâmeler; manzum, mensur ya da her iki türün karışımı şeklinde kaleme alınmıştır (Özkat 2022: 512). Manzum olanlar genellikle mesnevi ve kaside nazım şekilleriyle yazılmış; mensur olanlar ise çoğunlukla icazet-nâme, hilafet-nâme, menâkıbnâme veya vefeyatnâme formunda tertip edilmiştir.[1] Bu tür metinler kimi zaman tasavvufî öğretileri ihtiva eden yazıları da içermektedir (Donuk 2020: 20). Kitap veya risale şeklinde düzenlenmiş silsilenâmelerin yanı sıra cetvelle çizilmiş çizgilerle kişilerin birbirine bağlandığı, madalyon, daire ve minyatür formatında kaleme alınan silsilenâmeler de mevcuttur (Usta 2006: 10; Özkat 2022: 494).

Türk edebiyatında silsilenâme türünün ilk örnekleri 15. yüzyılda görülmeye başlanmıştır. Edebiyatımızda bilinen ilk manzum tarikat silsilenâmesi, Yiğitbaşı Ahmed Şemseddîn (ö. 910/1504) tarafından kaleme alınan, *Fî Beyân-ı Ehli'l-İrşâd ve Fî Silsiletihim ilâ Sâhibi'l-Mâye 'Aleyhi's-Selâm* başlıklı eserdir. Kaside nazım şekliyle yazılmış olan bu 50 beyitlik eser, Halveti tarikatına ait bir silsilenâmedir (Tüfekci 2024: 27). 16. yüzyılda silsilenâme yazma geleneği devam etmiş ve divan ya da mesnevilerin bir bölümünde bu tür metinlere yer verilmiştir. 17. ve 18. yüzyıllar, silsilenâme yazma geleneğinin en yoğun

[1] Şekil ve muhteva bakımından silsilenâmeler hakkında ayrıntı için bk. (Tüfekci 2024: 31-42).

olduğu dönemlerdir. Bu gelenek günümüze kadar devam etmiştir. 21. yüzyılda ise bilinen tek örnekle bu gelenek sürdürülmektedir.[2]

Edebiyatımızda farklı tarikatlara ait birçok silsilenâme örneği mevcuttur.[3] Sinoplu Safâyî'nin (ö. 940/1534), *Silsile-i Meşâyih*'i, Nizâm-zâde Seyyid Seyfullah'ın (ö. 1010/ 1601) *Silsile-i Tarîkat-ı 'Aliyye*'si, Cemâleddin Mahmûd Hulvî'nin (ö. 1064/1653), *Silsile-nâme-i Halvetiyye*'si, Kuloğlu Şeyh Hacı İlyâs'ın (ö. 1068/1657-58), *Silsile-nâme-i 'Uşşâkî*'si, Nakşî İbrahim Efendi'nin (ö. 1114/1702), *Silsile-nâme*'si, Mehmed Emîn Tokâdî'nin (ö. 1158/ 1745), *Silsilenâme-i Tarîkât-ı Hâcegân-i Nakşibendî*'si, Keçeci-zâde İzzet Molla'nın (ö. 1244/ 1829) *Silsile-i Meşâyih-i Kirâm Der-Hânkâh-ı Bâb-ı Kulle*'si, Seyyid Ahmed Cezbî'nin (ö. 1240/1829) *Câmi'u's-Silsile*'si, Mustafa Rûmî Fârûk-ı Şîrânî'nin (ö. 1316/1899), *Silsile-i Nakşibendî*'si, Erzincanlı Mustafa Fevzî b. Nu'mân Efendi'nin (ö. 1343/1924) *Hilye-i Sâdât*'ı bu türün dikkat çeken örnekleri arasındadır (Özkat, 2022, 515-544). Silsilenâmeler hakkında yeni çalışmalar yapıldıkça, bu türün farklı özellikleri ve örnekleri ortaya çıkmaya devam edecektir.[4] Bu çalışmaya konu olan Gavsî'nin Halveti geleneğine ait silsilenâmesi de bu türün özgün bir örneğidir.

Çalışmaya konu olan silsilenâme, elifnâme türünde kaleme alınmış olduğu için çalışmanın bu bölümünde elifnâmelerin genel özellikleri hakkında da muhtasar bilgi verilecektir.

"Elifnâme" terimi, Arap alfabesinin ilk harfi olan "elif" ile Farsçada "mektup, risale, küçük kitap" gibi anlamlara gelen "nâme" kelimesinin birleşiminden meydana gelmiştir. Edebî bir terim olarak ise genellikle "Arap alfabesinin *elif* (ا) harfinden başlayarak *ye* (ى) harfine kadar olan harflerin, mısra başında ya da sonunda sıralanmasıyla oluşturulan şiirleri" ifade eder. Ancak elifnâmelerin tür, biçim ve içerik bakımından oldukça farklı şekillerde kaleme alınabildiği göz önüne alındığında, bu tür için kesin ve dar sınırlarla tanımlama yapmak oldukça güçtür. Çeşitli araştırmacılara ait birbirinden farklı tanımlar, bu çeşitliliği açık biçimde ortaya koymaktadır.[5] Bu tür hakkında birden fazla çalışması olan Nihat Öztoprak'a göre elifnâmeler

> "Mısra veya beyitlerin ilk harfleri alt alta getirildiğinde, elif'ten ye'ye alfabetik bir şekilde sıralanan, ekseriyetle aruzun fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün kalıbıyla ya da 11'li hece ölçüsüyle nazm edilen gazel, kaside, müseddes gibi farklı şekillerle yazılabilen, daha çok dinî ve didaktik konulu olmakla birlikte her konuda örnekleri görülebilen şiirlerdir." (Öztoprak 2009: 817).[6]

Elifnâmeler, divan edebiyatı ile halk edebiyatının ortak ürünleri olup mesnevi, gazel, murabba, muhammes, koşma, destan gibi nazım biçimlerinde karşımıza çıkar. Tevhid, münacat, naat ve methiye gibi türlerde de sıklıkla kullanılmışlardır (Güzel-Torun 2003: 335). Şekil kadar içeriğe de önem verilen bu şiirlerde, harflerin hem ses hem de alfabetik sırasından faydalanıldığı görülmektedir. Divan şiirinde çoğunlukla aruz vezni tercih edilirken tekke ve halk şiirinde hem aruz hem de hece vezni kullanılmıştır (Arslan 2017: 30). Genellikle manzum olarak yazılan elifnâmelerin mensur örnekleri de bulunmaktadır (Harmancı 2018: 279-298). Ayrıca, kekemelik taklidiyle oluşturulan, "lisan-ı pepegi" denilen dilde yazılmış örneklere de rastlanır (Batislam 2021: 964-976). Elifnâmeler hem biçim hem de anlam derinliği açısından şairlerin sanatkârlığını sergiledikleri metinlerdir. Mutasavvıf şairlerce kaleme alınan bu tür şiirlerde muhteva ön plana çıkarken diğer şairlerin manzumelerinde şeklin daha belirgin olduğu gözlenmektedir. Elifnâmeler; yaşnâme, şairnâme veya esmaü'l-hüsna türünde de yazılmıştır (Kaçar 1997: 313). Türk edebiyatında elifnâmelerin farklı biçimlerde yazılmış çok sayıda örneği mevcuttur. Bazı şairler harfleri mısra başlarında açıkça gösterirken bazıları bunu yapmamıştır. Alfabeyi "elif"ten "ye"ye doğru dizen düz elifnâmelerin yanı sıra, "ye" harfinden "elif"e doğru sıralanan ters elifnâmeler de vardır. Bursalı Feyzî (ö. 1185/1771-72), Sefil Ali (ö. ? 1324/1907), Sadık Kemâlî (ö. ?) gibi şairler ters elifnâme yazmışlardır. Şah İsmail (Hatâî) (ö. 930/1524) ise hem düz hem ters elifnâme tarzını aynı şiirde birleştirerek sanat kudretini göstermiştir (Özcan 2015: 200).

Türk edebiyatında elifnâme türünün ilk örnekleri 11. yüzyıla kadar uzanır. Doğan Kaya, Burkan yöresinde yazılmış 24 dörtlüklü anonim bir şiiri ilk örnek olarak sunar (2014: 325). Türün ilk klasik örneği olarak Âşık Paşa'nın şiiri kabul

[2] Bu silsilenâme Ali Ramazan Dinç tarafından kaleme alınan "Silsile-i Şerîf"tir. Nakşibendî silsilesinin aktarıldığı gazel nazım şekliyle yazılan 14 beyitlik bu manzume, 21. yüzyılda tespit edilen tek manzum tarikat silsilenâmesi olma özelliğini taşımaktadır.

[3] Şimdiye kadar yapılan araştırmalar neticesinde, Türk edebiyatında Gavsî'nin eseri dışında toplam 81 manzum tarikat silsilenâmesi tespit edilmiştir. Ayrıntı için bk. (Tüfekci 2024: 15-24).

[4] Silsilenâmeler hakkında yapılan diğer bazı çalışmalar için bk. (Aşkar 1999; Kiremitçi 2018; Gökdemir 2022; Sönmez 2022; Çelik 2024; Donuk 2025).

[5] Bu tanımlardan bazıları için bk. (Çelebioğlu 1998: 605; Güzel-Torun 2003: 335; Tökel 2010: 54).

[6] Öztoprak'ın konuyla ilgili diğer çalışmaları şunlardır: (Öztoprak 2006a; Öztoprak 2006b).

edilmektedir (Öztoprak 2009: 817). Divan edebiyatında Âşık Paşa (ö. 733/1332), Nesîmî (ö. 820/1417), Mihrî Hatun (ö. 917/1512'den sonra), Fuzûlî (ö. 963/1556), Muhibbî (ö. 974/1566), Kâimî (ö. 1102/1691), Esrâr Dede (ö. 1211/1797), Ahmed Bosnavî (ö. 1300/1883) gibi şairler; tekke ve halk şiirinde ise Kaygusuz Abdal (ö. 848/1444), Âşık Ömer (ö. 1119/1707), Dertli (1772-1846), Seyrânî (ö. 1282/1866), Ruhsâtî (ö. 1328/1911), Âşık Şenlik (ö. ? 1331/1913) gibi pek çok isim elifnâme yazmıştır. Bu türde birden fazla eser veren şairler arasında Kâimî, Hatâî ve Cesârî (ö. 1245/1829) öne çıkar. Bursalı Feyzî 9 elifnâme ile bu alanda en fazla eser bırakan şairdir (Öztoprak 2006: 135). Elifnâmeler hakkında birçok çalışma yapılmış ve farklı örnekler bulundukça yeni çalışmalar yapılmaya devam etmektedir.[7] Bu çalışmaya konu olan Gavsî'nin elifnâme tarzında kaleme aldığı silsilenâme, türe yeni ve farklı bir örnek kazandırması bakımından dikkate değerdir.

1. Halvetilik

Gavsî'ye ait söz konusu eser ve bu eserdeki silsilenâme, Halveti tarikatı geleneğine ait olduğundan, bu tarikat ve kolları hakkında da kısa bilgi verilmesi yerinde olacaktır.

Halvetilik, Ömer el-Halvetî'ye (ö. 800/1397-98) nisbet edilen İslâm dünyasının hemen her bölgesine yayılmış ve birçok kolları olan bir tarikattır. Hatta en çok şubesi olan tarikat olarak bilinir (Sâdık Vicdânî 1995: 180). Bunlardan bilhassa dört ana kol olan Ruşeniye, Cemaliye, Ahmediye ve Şemsiye diğerlerine oranla daha çok öne çıkmış, yaygınlık kazanmıştır.[8]

Türk dünyasında da büyük bir faaliyet sahası olan Halvetilik İran-Afganistan bölgesinde ortaya çıkmıştır (Kara 1992: 70). Ömer Halvetî'nin vefatından sonra tarikat silsilesi Ahî Mîrem (ö. 812/1409), Hacı İzzeddîn (ö. 828/1425), Sadreddîn-i Hiyâvî (ö. 860/1455) gibi şahıslarla devam edip bir bakıma tarikatın gerçek kurucusu ve ikinci piri kabul edilen Yahyâ-yı Şirvânî'ye (ö. 870/1466) ulaşmıştır (Uludağ 1997: 15/394). Tarikat Yahyâ Şirvânî'nin muhtelif yerlere gönderdiği şahıslar vasıtasıyla Balkanlar, Mısır, Suriye, Güney Asya ve Kuzey Afrika'ya ulaşmış; Amasyalı Pîr İlyas (ö. 837/1433) tarafından Anadolu'ya getirilmiştir (Sâdık Vicdânî 1995: 187; Uludağ 1997: 15/394). "Halvetiye'nin İstanbul'daki ilk büyük temsilcisi ise şair Cemâl-i Halvetî'dir (ö. 899/1494). Kol ve şubelerinin çokluğu ve yaygınlığı zamanla esas tarikatın adını unutturmuştur." (Kara 1992: 71). Cemâl-i Halvetî, kendine has bir zikir sistemiyle toplu şekilde zikir yaptırmış ve irfan ocağı hâline getirdiği tekkesinde birçok tasavvuf ehli yetiştirmiştir (Serin 1984: 100).

Halvetilikte gizli ve açık kelime-i tevhid zikrine, rüyaların tabir ve teviline, gönlü masivadan temizleme esaslarına önemle riayet edilir (Sâdık Vicdânî 1995: 180). Bu tarikatte nefsin günahlardan ve şerlerden arındırılması esastır. Bunun usulü de kalple, sırla ve ruhla yapılan zikirdir. Tasavvuf erbabınca özel önem verilen az yeme, az konuşma, az uyuma, rabıta, zikir, inziva şeyhine aşırı muhabbet gibi hususlara Halvetiye'de hassasiyetle riayet edilir. Müşahade makamına erişmek için mücahede şarttır (Uludağ 1997: 15/394).

Halvetilik tarikatı, toplumun hemen her kesiminden insanı bünyesinde barındırması ve bu sebeple birçok kola ayrılması nedeniyle "tarikat fabrikası" olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca, kuruluşundan itibaren özellikle Türklerin bu tarikata büyük bir ilgi göstermesi ve Osmanlı padişahlarının neredeyse yarısından fazlasının bu tarikata mensup olduğuna dair rivayetler ile tekke sayısı bakımından diğer tarikatların önünde olması, bu tarikata diğerlerinden farklı ve önemli bir hâl kazandırmaktadır (Aşkar 1999: 535). Türk edebiyatında manzum silsilenâme geleneğinin ilk örnekleri, Halveti tarikatı şairleri tarafından kaleme alındığı gibi (Tüfekci 2024: 15) Türk edebiyatındaki manzum silsilenâmeler içerisinde sayıca üstünlük de Halveti tarikatına aittir. Halvetilik ve kolları, Türk edebiyatında bu alanda bilinen 57 manzum silsilenâme ile ilk sırada yer almaktadır.[9] Gavsî'nin silsilenâmesinin de bu listeye eklenmesiyle birlikte toplam sayı 58'e ulaşmış olmaktadır. Türkiye'de tekkelerin kapatılmasıyla (1925) Halveti tekkeleri resmî olarak faaliyetlerine son vermiş olsa da zaman zaman gizli ya da açık biçimde zikir ve ayinlerini icra etmeye devam etmişlerdir. Günümüzde tarikatın birçok kolu, Türkiye başta olmak üzere Suriye, Mısır, Balkanlar ve Kuzey Afrika ülkelerinde varlığını sürdürmektedir (Uludağ 1997: 15/395).

[7] Elifnâmeler hakkında yapılan diğer bazı çalışmalar için bk. (Demirel 1996; Temizkan 2007; Aslan 2008; Gökçimen 2010; Kılınç 2012; Erdoğan 2015; Taşkesenlioğlu 2017; Kaplan 2018; Çetin 2020; Yenikale 2020; Çelik 2022; Baş 2024).

[8] Halvetilik tarikatının, bu ana kollarıyla birlikte 40'ın üzerinde alt kolu tespit edilmiştir (Sâdık Vicdânî 1995: 188). Rahmi Serin bu rakamı 42'ye çıkarır. Bütün şubelerin listesi ve ayrıntı için bk. (1984: 171). Son dönem araştırmacılarından Semih Ceyhan ise bir televizyon programında Halvetiliğin 58 civarı kolu olduğundan bahseder ("Halvetilik/Tarikatlar/Hacı Bayram Veli" 2015: ksm. 15.15).

[9] Türk edebiyatında şimdiye kadar tespit edilen toplam 82 manzum tarikat silsilenâmesinin 58'i Halveti, 17'si Nakşibendi, 2'si Kadiri, 2'si Rufai ve 3'ü de Mevlevi tarikatına aittir. Ayrıntılı bilgi için bk. (Tüfekci 2024: 51-52).

2. Gavsî, Hayatı ve Eseri

Biyografik kaynaklarda adı anılmayan Gavsî'nin hayatı hakkındaki bilgiler, onun *Necâtü'l-Hâlikîn* mesnevisinden yapılacak çıkarımlarla sınırlıdır. Onun bilinen tek eseri, *Necâtü'l-Hâlikîn* adlı mesnevisidir (Gavsî, Ali Emiri Koleksiyonu, AEmnz930). Eserinden, şairin Halveti tarikatının sadık bir mensubu olduğu anlaşılmaktadır.

Biyografik kaynaklarda *Gavsî* isim veya mahlasını kullanan altı şair tespit edilmiştir. Bunlar Mevlevi şairi Gavsî Ahmed Dede (ö. 1109/1697); hem divan hem tekke şairi olan Şeyh Mustafa Gavsî Efendi (ö. 1170/1757); tekke şairi Gavsî Ahmed Efendi (ö. 1218/1804); sadece bir mecmuada şiirine rastlanan ve hayatı hakkında bilgi bulunmayan Gavsî; şair, öğretmen, bestekâr, müzikolog ve neyzen kimlikleriyle tanınan Mahmut Şevket Özdönmez (ö. 1954) ile şair ve gazeteci Gavsî Halit Ozansoy'dur (ö. 1970) (Bursalı Mehmed Tâhir Bey 1972: 1/101; İpekten vd. 2002; Özdemir 2011: 629-631; *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü* 2025). Halveti büyüklerinin anlatıldığı *Lemezât-ı Hulviyye ez-Lemeât-ı Ulviyye* adlı eserde Kırımlı Hasan Gavsî (ö.1022/1613) adlı bir şeyhten söz edilmekle birlikte (Mahmud Cemaleddin el-Hulvî 2013: 550-551) bu zatın çalışmaya konu olan şair olduğuna veya *Necâtü'l-Hâlikîn* adlı eserin müellifi olduğuna dair herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Bütün bu bilgilerden hareketle, eldeki eserin müellifi olan Gavsî'nin diğerlerinden ayrı, şimdiye kadar hakkında bilgi bulunmayan yeni bir şair olduğu kanaati ağırlık kazanmaktadır.

Gavsî'nin *Necâtü'l-Hâlikîn*'de Cemâl Aksarâyî'ye (ö. 899/1494) yazdığı mersiye ve Şeyh Üveys Karânî (ö. 930/1523-24) hakkındaki methiyelerinden hareketle onun 15. yüzyılın son çeyreği ile 16. yüzyılın ilk yarısında yaşadığını söylemek mümkündür. Gavsî'nin Halveti tarikatının silsilenâme geleneğini sürdürmesi, tarikata ve özellikle şeyhi Üveys'e olan derin bağlılığı, eserinde evliyaların makamlarını ve özelliklerini ayet ve hadislere dayanarak açıklaması, ayrıca Arapça ve Farsçaya olan hâkimiyeti, onun sağlam bir tasavvufî eğitimden geçtiğine işaret etmektedir. *Necâtü'l-Hâlikîn*'de de şair hakkında tafsilatlı bilgi bulunmamaktadır. Şairin mahlası, eserde geçen şu dört beyitte yer almaktadır:

Ḳalbi oldı ***Ġavṣī****'nüñ ümmü'l-kitāb*
Medḥidür her fāsl-ı bābı şeyḫümüñ (v. 9a)

Ġavṣī*-yi bī-çāre vü āvārenüñ*
Gönli içinde şems-i tābāndur Üveys (v. 14a)

Ġavṣī*-yi āvāre olaydı ẕerre-veş*
Dest-gīri olmasaydı ger Şemse'd-dīn (v. 14b)

Ġavṣī*'nüñ gönli münevver ışḳıla*
Işḳ olupdur şems-i tābānum benüm (v. 26a)

Bu beyitlerde şair, kendini biçare ve avare olarak tanımlar. Kalbinin bir kitap gibi olduğunu ve bu kitabın her sayfasında şeyhinin methinin bulunduğunu ifade eder. Ayrıca, *Şemseddîn* mahlaslı Ahmed Rûmî onun elinden tutmamış olsaydı, zerre gibi ehemmiyetsiz bir konumda kalacağını belirtir. Halvetilik yoluna girdikten sonra gönlünün aşk ile dolduğunu dile getirir. Beyitlerden şairin mürşidine büyük bir bağlılık duyduğu, onu hem gönlünün sahibi hem de kurtarıcısı olarak gördüğü ifade edilir. Şeyhine duyduğu hayranlığı ve onun manevî kudretini ifade ederken kalbinin hikmet kaynağıyla dolduğunu, onunla manevi bir aydınlanma yaşadığını söyler.

Çalışmamıza konu olan silsilenâmenin yer aldığı *Necâtü'l-Hâlikîn*, 1189 beyitten oluşan bir mesnevidir ve aruzun *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbıyla yazılmıştır. Klasik mesnevi geleneğine uygun olarak esere tevhid, münacat, naat, çehar-yâr methiyesi bölümleri ile giriş yapılmaktadır. Eserin telif sebebi olarak, şeyhi Üveys Karânî'nin kendisinden evliyaların makamlarını

anlatan bir eser yazmasını istemesi gösterilmektedir. Eser bu vesileyle kaleme alınmaya başlanmıştır. Şair eserinde dört halifeye ayrı başlıklar açmış, mesnevi dışında bazı kaside ve gazellere de yer vermiştir. Eserde ayrıca mersiye, methiye, elifnâme ve silsilenâme örnekleri bulunmaktadır. Eserin ana konusunu oluşturan evliyaların vasıfları ise "Beyân-ı Makâmât-ı Evliyâ" başlığıyla 360. beyitten itibaren ele alınmıştır. Bu bölümde sırasıyla şeriat, tarikat, marifet ve hakikat mertebeleri; müddeî ve münkirlerin zemmi; usûl ve fürûun beyanı; evliya ve kutubların özellikleri; feyzin kaynağı; evliya ile eşkıyaların vasıfları gibi konular işlenmiştir. Eserin son bölümünde "Beyân-ı İlm-i Tâc" başlığından itibaren Halvetiye tarikatına ait bir silsilenâmeye yer verilmiş ve eser "Hâtime-i Velâyet" başlığıyla sona ermiştir. Eserde genel olarak sade bir üslup hâkimken özellikle evliyaların vasıflarının anlatıldığı bölümlerde oldukça süslü ve sanatlı bir dil kullanılmıştır. Ayrıca eserde ayet ve hadis iktibaslarının yanı sıra birçok Arapça hikmetli söze de yer verilmiştir.[10]

3. Silsilenâmesi

3.1.Şekil Özellikleri

Necâtü'l-Hâlikîn'in son bölümündeki 175 beyit silsilenâme özelliği gösterir. Silsilenâme bölümü Beyân-ı İlm-i Tâc başlığını taşır. Bölümün ilk 25 beyti mesnevi nazım şekliyle yazılmış olup giriş mahiyetindedir. Şair bu bölümde, metni oluştururken takip edeceği yol ve yöntem üzerinde durur. Kutubları methederken kimlerin önce kimlerin sonra geldiğini, halef selef ilişkisini, şahısların mazhar olduğu harfleri, bu harflerle yapılacak kafiyeleri beyan edeceğini söyler. 30 kutbun her birine 5 beyit ayırdığını ve son bölümü Mehdî'ye ayırarak kitabını tamamlayacağını ifade eder. Her kutbun ismi bölüm başında zikredilmiş ve isimlerin devamına o şahsa özel mensur bir dua ifadesi eklenmiştir. Şair bu dua cümlelerini kaydederken özellikle o bölümde kafiye olarak seçtiği harfle uyumlu olmasına da dikkat etmiştir. Kutublara ait vasıflar gazel nazım şekliyle yazılmış beşer beyitte anlatılır. Her bir bölümde, ilgili kutbun mazhar olduğu harf zikredilmiş ve o kutbun kimin yerine geçtiği "kâim-i makâm" ifadesiyle belirtilmiştir. Ardından, ilgili şahsın öne çıkan belirgin vasıfları dile getirilerek methedilmiştir.

Silsilenâmeler üzerine yapılan çalışmalarda, şimdiye kadar tespit edilen 81 manzum eser arasında elifnâme tarzında yazılmış yalnızca iki manzum silsilenâme yer almaktadır. Bunlardan ilki, Sahaflar Şeyhizâde Mehmed Es'ad Efendi'nin (1789–1848) *Metâli'-i Derârî-i Sipihr Nisbet-i Nakşibendiyye, Ya'nî Silsile-i Sâdât-ı Sıddîkiyye-i Hâlidiyye Ber-tertîb-i Hurûf-ı Esrâr-ı Zurûf* başlıklı, mesnevi tarzında kaleme alınmış 33 beyitlik silsilenâmesidir. Diğeri ise İzmirli Mustafa Selâmî Efendi'nin (ö. 1228/1813), nazım biçiminde kafiyeli dörtlüklerle yazdığı, *Der-beyân-ı Merâtib-i 'Avâlim-i Hazerât ez-Mertebe-i Ehadiyyet ü Vâhidiyyet ve Tenezzülât-ı İlâhiyye ez-Lâ-ta'ayyün tâbe 'Âlem-i Mülk ü Şehâdet ü Beyân-ı Silsile-i Zehebiyye-i Tarîkat-ı Nakşibendiyye* başlıklı, 48 nazımdan oluşan Nakşibendî silsilenâmesidir (Özkat 2022: 29). Gavsî'nin 175 beyitten oluşan silsilenâmesi, bu alanda tespit edilen 3. manzum silsilenâme olma özelliğini taşımaktadır. Ancak eserin 16. yüzyılda kaleme alındığı göz önünde bulundurulduğunda, Türk edebiyatında elifnâme türünde yazılmış ilk silsilenâmenin Gavsî'ye ait olduğu anlaşılmaktadır. Eserde aruz ölçüsünün *fâ ilâtün fâ ilâtün fâ ilün* kalıbı kullanılmıştır. Kimi beyitlerde vezin kusurları görülse de Gavsî'nin genel itibariyle aruzu başarılı kullandığı söylenebilir.

3.2.Muhteva Özelikleri

Gavsî'nin Halvetiye silsilenâmesi hem şekil özellikleri hem elifnâme tarzı hem de muhtevası ve yer verdiği şeyhler silsilesi bakımından ilginç bir eserdir. Silsilenâme halkası Hz. Peygamber (sav) ile başlayıp Mehdî ile son bulur. Şahıslar/şeyhler, mazhar oldukları harfin yer aldığı kelimeler özellikle tercih edilerek en belirgin vasıflarıyla övülür. Eserde şekil, muhteva, dil anlatım ve ses uyumu bakımından kompozisyona son derece itina gösterilmiştir. Şöyle ki 5 beyitlik bölümler hâlinde düzenlenen silsilenâmenin her bölümünün ilk beytinde, zikri geçen kutbun kaçıncı kutub olduğu ve ismi zikredilir. 2. beyitte, kimin yerine kâim-i makâm olduğu belirtilir. 3. beyitte, hangi harfe mazhar olduğu söylenir. 4. ve 5. beyitlerde ise ilgili şahıs, en belirgin sıfatlarıyla tasvir ve methedilir.

Meşayih silsileleri aktarılırken kimi zaman Hz. Peygamber'den başlanarak silsilenâmenin kaleme alındığı döneme kadar bir sıralama izlenmekte, kimi zaman da bu sıranın tersi uygulanarak yazıldığı dönemden geriye doğru, Hz. Peygamber'e ulaşacak şekilde bir yol takip edilmektedir (Özkat 2022: 506). Gavsî'nin silsilenâmesinde birinci yol izlenmiş, Hz. Peygamber'den başlayan silsile halkası, müellifin kendi şeyhine (Şeyh Üveys) kadar uzanmış hatta onun ardından gelen iki şeyh (Ahmed-i Rûmî, Hamîd-i Hindî) daha silsileye dâhil edilmiştir. En sonunda ise silsile halkası Mehdî ile tamamlanmıştır.

[10] *Necâtü'l-Hâlikîn* hakkında ilk çalışma, 1982 yılında Mehmet Sami Güzeldere tarafından, Prof. Dr. Ali Alparslan'ın danışmanlığında hazırlanan bir mezuniyet teziyle yapılmıştır. Yaklaşık 840 beyitten oluşan ve eksik olan bu metinde, eserin müellifi sehven Mevlevî şeyhi Gavsî Ahmed Dede olarak kaydedilmiştir. Aynı şekilde, eserin adı da yanlışlıkla *Manzûme-i Tâlibî* olarak kütüphane kayıtlarına geçmiştir. Söz konusu olan silsilenâme bölümü bu çalışmada bulunmamaktadır (Güzeldere 1982). Makalenin yayıma hazırlandığı sırada eser hakkında bir de yüksek lisans tezi Ulusal Tez Merkezi'ne yüklenmiştir. Açık erişimi olmayan tez, Hayrettin Can Aytepe tarafından hazırlanmıştır (Aytepe 2025).

Gavsî'nin silsilenâmesi Halveti tarikatının Cemaliye kolunu esas aldığı için bu alanda yapılan tasniflerden "Bir Tarikatı Konu Edinen Silsilenâmeler" grubuna dâhil olmaktadır. Bununla beraber çalışmada ele alınan silsile, mevcut literatürde yer alan Halveti silsilelerinin hiçbirine birebir uymamaktadır. Halveti silsilenâmeleri arasında yalnızca Assaliyye kolundaki şeyhlerle benzerlikler göstermektedir.

Kaynaklara göre Assaliyye, Halvetiliğin Cemaliye kolundan ayrılmıştır. Bu kol, Şamlı Ahmed b. Ali el-Harîrî el-Assâlî'ye (ö. 1048/1639) nispet edilmektedir. Cemâl Halvetî'den sonraki şeyhler silsilesi şu şekildedir: Karamanlı (sonradan Şamlı) Şeyh Üveys, Şemseddîn Rûmî, Şamlı Dâvûd el-Halvetî, Antepli Yaʿkūb, Rumkaleli Ahmed Rûmî, Şah Velî b. Üveys el-Ayntâbî, Kubâd Halîfe (Sâdık Vicdânî 1995: 230). Eldeki metinde bu silsile *Şeyh Üveys, Ahmed-i Rûmî, Hamîd-i Hindî, Mehdî* şeklinde sıralanmaktadır. Bu durum, çalışmaya konu olan silsilenin bilinenlerin dışında, farklı bir silsileye işaret ettiğini göstermektedir. Mevcut Halveti silsilelerinin hiçbirinde, bu metinde yer alan Hamîd-i Hindî ve son halkadaki Mehdî'ye rastlanmamaktadır.

Gavsî, silsilenâmesinde ele aldığı şahsiyetlerin her birini bir "kutub" olarak nitelendirir. Şair, kutubların mahiyeti hakkında bilgi verdikten sonra, bu kutubları övmek ve niteliklerini harflerle şerh etmek arzusunu dile getirir. Ardından kutbiyetin kimden kime intikal ettiğini, hangi isimlerle başlayıp hangi şahıslarla devam ettiğini, vefat edenlerin yerine kimlerin geçtiğini, önceki ve sonraki kutublar ile mevcut olanları, her bir kutbun mazhar olduğu harf ve kafiyeyi tek tek açıklayacağını bildirir. Bu şekilde sıralı olarak 30 kutub hakkında bilgi vereceğini ifade eder. Her bir kutbun methini 5 beyitle yapmayı planlayan şair, böylece Hz. Peygamber'den Hz. Mehdî'ye kadar olan 30 kutub hakkında toplam 150 beyit kaleme alacağını belirtir:

İmdi biz bu ḳuṭbları medḥ idelüm

Medḥlerini ḥarf ile şerḥ idelüm

Kim kime kimden irişdi ḳuṭbiyet

Kim ölüñcik kim yidi irş ü diyet

Evveli vü āḫiri hem kim durur

Şimdi ḫālde kim gelende kim durur

Maẓhar olduġı ḥarf hem ḳāfiye

Bu cevāb virür marīże āfiye

Bu otuz ḳuṭbı temām eyleyelüm

Ḫātime hem Meḥdī'yi söyleyelüm

Her ḳuṭb medḥini biş beyt ḳıl ḥesāb

Bu ḳamudan ṣoñra ḫatm olsun kitāb (b. 20-25)

Silsilenâme halkasındaki şeyhler silsilesi yirminci sıraya kadar farklı tarikatların piri olarak görülen ortak isimlerden oluşur. 30 kişilik tarikat silsilesinden 20. sırada yer alan Pîr Ömer'den itibaren Halveti tarikatının şeyhleri hakkında bilgi verilmeye başlanır. Pîr Ömer Halvetî'den başlayarak 27. pir olarak tavsif edilen Şeyh Üveys Karânî'ye kadar olan halkadaki şeyhler hakkında bibliyografik kaynaklarda birçok bilgi vardır. Yalnız eserin müellifi Gavsî'nin de şeyhi olan Şeyh Üveys ve onun halefi Ahmed-i Rûmî hakkında kaynaklarda sınırlı bilgiye ulaşılmaktadır. Bir kaynakta Ahmed Rûmî'nin Şeyh

Üveys'in halifeleri arasında ismi geçmektedir (Sâdık Vicdânî 1995: 230). Silsilenin Mehdî'den önceki son halkasını teşkil eden Hamîd-i Hindî hakkında ise hiçbir kaynakta herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

Silsilenâmenin son bölümünün Mehdî'ye ayrılması dikkat çekici bir husustur. Şimdiye kadar tespit edilen 80 civarında manzum tarikat silsilenâmeleri arasında Mehdî hakkında bilgi içeren tek eser, Hacı Bayrâm-ı Velî (ö. 833/1430) tarikatına ait bir silsilenâmede yer alan bölümdür.[11] Bunun dışında incelenen manzum silsilenâmelerde Mehdî'ye dair bir bilgiye rastlanmamıştır. Gavsî, Mehdî hakkında da 5 beyit yazmıştır. Bu bölüm, şairin *Mehdî* tasavvuru açısından özel bir öneme sahiptir.

Çalışmanın bu bölümünde, silsilenâmede isimleri zikredilen her bir şahıs hakkında kısa bilgiler verilecek ve bu şahısların eserde bahsedilen vasıfları açıklanacaktır.

3.2.1. Hz. Muhammed Mustafâ (sav) (ö. 11/632)

Silsilenâmenin *elif* (ا) harfine mazhar olan ilk şahsiyet, bütün İslami tarikat silsilenâmelerinde olduğu gibi, Hz. Peygamber'dir. *Elif* harfinin kafiye olarak kullanıldığı 5 beyitlik gazelde, Hz. Peygamber'in "kutb-ı evvel" olarak bütün peygamber ve velîlerin muktedası olduğu, âlemlere gönderilenlerin en seçkini bulunduğu; Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin onun sadık dostları olduğu ifade edilir. Ayrıca ümmeti içinde yer alan velilerin, Hz. Peygamber'in varisi sıfatıyla mürşitlik görevini icra ettikleri belirtilir. Bu 5 beyitlik methiyedeki her beytin ikinci mısraında *Mustafâ, muktedâ, müctebâ, asdikâ* ve *evliyâ* kelimeleri üçer defa yinelenerek tekrir sanatı yapılmıştır.

3.2.2. Hz. Ali (ö. 40/661)

Silsilenâmenin ikinci sırasında yer alan kutub Hz. Ali'dir. İlk beytinde "Haydar-ı âlî-cenâb" olarak vasıflandırılan Hz. Ali, Hz. Peygamber'in "Ben ilim şehriyim, kapısı Ali'dir."(Yılmaz 2013: 128) hadis-i şerifine telmihle övülür. Hz. Peygamber güneşe, Hz. Ali ise aya benzetilerek güneşin batışıyla ayın doğuşuna işaret edilir. Hz. Ali, *bâ* (ب) harfine mazhar kabul edilir; "hazineler mahzeni" ve "kitapların anası" olarak anılır. Konu bağlamında ona isnad edilen "Bana bir harf öğretenin kölesi olurum." ve "Muhakkak ki ben *bâ* harfinin altındaki bir noktayım." manalarındaki iki Arapça hikmetli sözü nakledilir.

3.2.3. Hasan-ı Basrî (ö. 110/728)

Silsilenâmenin üçüncü sırasında Basralı meşhur âlim ve zahid Hasan-ı Basrî bulunmaktadır. *Sâhib-necât* (kurtuluş vesilesi) ve *sultân-ı sikât* (güvenilir kimselerin sultanı) olarak nitelendirilen Hasan-ı Basrî, Hz. Ali'nin makamına varis olmuştur. Bu sebeple *kân-ı nükât* (noktaların kaynağı) olarak anılmıştır. Hasan-ı Basrî, *tâ* (ت) harfine mazhar kabul edilir. Evliyânın tacı, temkin, sebat, şevk ve tecrid ehli olarak tanıtılır. Din ravilerinin rivayet kaynağı, âlemin âlimlerine imam, ilmiyle bütün mümin ve müminatın uyduğu bir Allah dostudur. Hasan-ı Basrî hakkında kaleme alınan 5 beyitlik bölümde, *necât, sikât, sultân, nükât, terk, tecrîd, temkîn, rivâyet, mü'minât* gibi içinde *tâ* harfi bulunan kelimelere özellikle yer verilerek aliterasyon sanatı yapılmıştır.

3.2.4. Habîb-i Acemî (ö. 130/747-48[?])

Silsilenâmenin dördüncü sırasında yer alan kutub, İran asıllı Basralı zahid Habîb-i Acemî'dir. *Sâhib-gıyâs* (yardım sahibi) olarak nitelenen Habîb, Hasan-ı Basrî'nin kâim-i makâmı olmuştur. Peltek *sâ* (ث) harfine mazhar kabul edilen Habîb, *sâhib-sikât* (güvenilir kimse) olarak vasfedilir. O ümmi olduğu hâlde temkin makamında âleme imam olmuştur. Münkirlere dahi birçok iman hakikatini kabul ettirmiş, evliyanın muktedası ve enbiya ilminin varisi olmuştur. *Sâ* harfi ile kafiyelenen 5 beyitlik methiyede *inâs, inbiâs, bihâs, mîrâs* gibi kelimelerde *sâ* harfinin tekrarıyla aliterasyon sanatı icra edilmiştir.

3.2.5. Dâvûd-ı Tâî (ö. 165/781 [?])

Beşinci kutub, ilk dönem sufi ve zahidlerinden Dâvûd-ı Tâî'dir. *Başlara tâc* ve *şâh-ı bî-ihtiyâc* (kimseye ihtiyacı olmayan sultan) olarak nitelenen Dâvûd-i Tâî, Habîb'in kâim-i makâmı olmuş, etrafına ışık saçan bir *sirâc* (lamba) olarak tasvir edilmiştir. *Cim* (ج) harfine mazhar olan bu kutub, evliyaların bütün güzel vasıflarını şahsında toplamış, irfan camii olmuştur.

[11] "Der-Beyân-ı Silsile-i Bayrâmiyye" başlıklı metinde Mehdî hakkındaki bölüm şöyledir:
Cenâb-ı Ḥâcı Bayrâm silsilesin
Eger ister iseñ sen de bilesin

İşit gel imdi telkîn ibtidâsın
Ki ***Mehdî'****dür dimişler intihâsın* (Tüfekci 2024: 176-177).

Sözleri, âşıkları cezbeden tatlı, münkirleri sarsan acı ve tuzlu bir etkiye sahiptir. Cemali, can ve cihanın cenneti; miskin ve açların nimeti olarak anlatılmıştır. Hakkında yazılan 5 beyitlik bölümde *tâc, ihtiyâc, sirâc, câmi, ihticâc, ucâc, cemâl, can, cennet, cihân* gibi *cim* harfi içeren kelimeler sıkça kullanılarak aliterasyon sanatına yer verilmiştir.

3.2.6. Ma'rûf-ı Kerhî (ö. 200/815-16 [?])

Altıncı kutub *ehl-i necâh* (kurtuluş ehli) ve *âlî-cenâh* (yüksek kanat sahibi) olarak tavsif edilen Iraklı zahid ve sufi Ma'rûf-ı Kerhî'dir. Dâvûd-i Tâî'nin kâim-i makâmı olan Ma'rûf, "ruh harimi"ni merak eden bir zat olarak tavsif edilir. *Hâ* (ح) harfine mazhardır. O; müşkilleri halleden, zühd ve takva sahibi, hâl ehli ve hakikatin hırslısı bir velidir. Ona tabi olanlar, şeytanın hilelerinden emin olur. Konuşmaya başladığında daima ilim ve hikmet söyler. Bölümde *necâh, cenâh, merâh, harîm, mazhar, hâl, zühd, salâh, şâh, selâh, iftitâh, hikmet* gibi *hâ* sesini barındıran kelimeler özellikle tercih edilmiştir.

3.2.7. Serî es-Sakatî (ö. 251/865)

Silsilenâmenin yedinci sırasında yer alan kutub, *âlî-şâh* (yüce şâh) olarak nitelenen Bağdatlı sufi Serî es-Sakatî'dir. Ma'rûf-ı Kerhî'nin kâim-i makâmı olan bu zat *hâ* (خ) harfine mazhardır. O hayrat sahibi, Hakk'ın hadimi ve haram işlerden uzak duran bir velidir. Evliya ve eshiyanın (cömertlerin) mührüdür. Onun hatmesindeki irfan, son derece yüce, çadırındaki ihsanları ise pek ferah vericidir. *Hâ* harfine mazhar olduğu için kaleme alınan bölümde *hâdim, hâtim, hatme, hayme, ferah, kulah, ırah* gibi kelimeler kullanılmıştır.

3.2.8. Cüneyd-i Bağdâdî (ö. 297/909)

Silsilenâmenin sekizinci sırasında yer alan kutub, ilk dönem mutasavvıflarından meşhur sufi Cüneyd-i Bağdâdî'dir. *Sâhib-i sâdâd* (büyüklük sahibi) ve *irşâd-ı reşâd* (doğru yola girme rehberi) olarak tanıtılan Cüneyd, Serî es-Sakatî'nin kâim-i makâmı olmuş ve ona dayanmıştır. *Dâl* (د) harfine mazhar kabul edilen Cüneyd, *deryâ-yı ulûm* (ilim deryası) ve *dâver-i devrân-ı dîn* (din devranının adil ve insaflı hükümdarı) olarak nitelendirilir. O muhabbet kaynağı ve âşıkların gönül dertlerinin devasıdır. Ona ulaşan mürşit muradına kavuşur, onu delil edinen kimse devlete ve mutluluğa erişir. Buna mukabil, ona yönelmekte inat eden kişi nihayette hüsranda kalır. *Dâl* harfine mazhar olması sebebiyle, bu harfin sıkça geçtiği kelimeler bölümde özellikle tercih edilmiştir. *Dâver, devâ, devlet, delîl, murâd, vüdâd, istinâd, reşâd* gibi kelimeler bu sanatsal tercihe örnek teşkil eder.

3.2.9. Mimşâd-ı Dîneverî (ö. 299/912)

Silsilenâmenin dokuzuncu sırasında yer alan kutub, İran'daki Dinever şehrinin önde gelen mutasavvıflarından Mimşâd-ı Dîneverî'dir. *Âşıkların sığınağı* olarak tanıtılan Mimşâd, Cüneyd'in kâim-i makâmıdır. Bu ona şakird, o buna üstad olmuştur. *Zâl* (ذ) harfine mazhar kabul edilir. Zeki bir zat olup, ruhani zevkle lezzet bulmuş, bu sebeple "nur sahibi" olarak anılmıştır. Yüzünden yayılan nur ile cihana mutluluk saçmıştır. *Zâl* harfine mazhar olması sebebiyle, bu sesin geçtiği kelimeler bölümde özellikle seçilmiştir. *Melâz, iyâz, üstâz, zevk, zât, zerre, ittihâz* gibi kelimeler bu duruma örnektir.

3.2.10. Muhammed Dineverî (ö. 340/951)

Silsilenâmenin onuncu sırasında yer alan kutub olan Dinever ehli Muhammed, kibarların aşığı, muttakilerin reisi ve evliyaların sırdaşı olarak tanınır. Mimşâd'ın yerine kâim-i makâm olmuş, İslam esasları onunla payidar kılınmıştır. Allah'ın kudret kemalini âleme aşikâr kılmıştır. *Râ* (ر) onun mazharıdır. Onun için *çınar, payidar, revnâk, revâc, âşikâr, bâzâr* gibi içerisinde *râ* harfini taşıyan kelimelerle sanatlı tasvirler yapılmıştır.

3.2.11. Muhammed Bekrî (ö. 380/990)

Silsilenâmenin on birinci sırasında yer alan Kudüslü mutasavvıf Muhammed Bekrî; niyaz ehli, gönül okşayan ve zahidlerin süsü olarak tanımlanır. Muhammed'in yerine kâim-i makâm olmuş ve onun seccadesi üzerinde namaz kılmıştır. Onun zamanında din, gül bahçesi gibi her mevsim taze kalmış; aşk bağının bülbülleri eşiğinde ağlamıştır. *Zâ* (ز) harfine mazhardır. *Şâhbâz, râz, namâz, yaz, zâhid, âvâz* gibi kelimelerle hem ses hem anlam uyumu sağlanmıştır.

3.2.12. Kadı Vahyeddin Bekrî (ö. 442/1050)

Silsilenâmenin on ikinci kutbu olan Kadı Vahyeddin Bekrî; hak ve hakikati bilen, insanların seçilmişi ve tarikat ehlinin seyyidi olarak nitelenir. Bekrî'nin kâim-i makâmıdır. Şeyhiyle arasındaki münasebet Gazneli Mahmud ile Ayaz ilişkisine

benzetilerek teşbih ve telmih yapılmıştır. O, sünnetlere esaslar koymuş, şeytan yoluna Allah'ın seddi olmuş ve rahmet seli olup gönüllerden pası silmiştir. *Sin* (س) harfi onun mazharıdır. *Ayâs*, *esâs*, *kıyâs*, *seyr*, *sedd*, *seyl*, *pas* gibi kelimelerle hem harf hem anlam bütünlüğü kurulmuştur.

3.2.13. Ebû Necîb Sühreverdî (ö. 563/1168)

Silsilenâmenin on üçüncü sırasındaki kutub İranlı sufi, fakih ve hadis âlimi Ebû Necîb Sühreverdî'dir. O, âşıkların başı, dinin sır taşıyıcısı, gençlerin şehidi ve aşk mumu olarak vasıflandırılmıştır. Vahyeddin'in kâim-i makâmı ve sırdaşı olmuştur. Bu zatın etkisi Şam ve Rum illerine kadar yayılmıştır. *Şın* (ش) harfi onun mazharıdır. *Râzdaş*, *şeyh*, *şap*, *yaş*, *ışk*, *Şam*, *kumaş* gibi kelimelerle hem ses hem harf uyumu sağlanmıştır.

3.2.14. Kutbeddîn Ebherî (ö. 622/1225)

Silsilenâmenin on dördüncü kutbu olan Semerkandlı sufi Kutbeddîn Ebherî, kurtuluş ehli, seçkinlerin şahı ve doğruluğun zirevesi olarak vasfedilmiştir. Ebû Necîb'in kâim-i makâmı olmuş, bu durum onu şeytandan ve kötülüklerden uzak tutmuştur. Safa ehlinin süsü, oruç ve namaz sahibi, nefsini sabırla kısas eden; sufilerin, salihlerin ve oruç tutanların vaktini onunla geçirdiği bir zattır. *Sâd* (ص) harfi mazharıdır. *Sâbitân*, *havâs*, *menâs*, *halâs*, *sus*, *sâhip*, *sûfiyân*, *sâlihân*, *ihtisâs* gibi kelimelerle hem harf hem anlam bütünlüğü sağlanmıştır.

3.2.15. Rükneddîn Muhammed Sücâsî (ö. 628/1231)

Silsilenâmedeki on beşinci kutub İran'ın Zencân şehrinden Rükneddîn'dir. O nefis terbiye etmeyi vird edinmiş, imanının kemali sebebiyle insanların kendisinin yardımına başvurduğu kişidir. Kutbeddîn'in kâim-i makâmı olmuştur. Deniz gibi engin bilgiye sahip bir zat olup diğerleri onu yanında havuz gibidir. Din güneşinin ışığıdır, nuruna hiç halel gelmez. O kadar nurani bir görüntüsü vardır ki kimse ona itiraz edemez. Vahdet güneşinin nuruyla küfrün karanlıklarını aydınlatmıştır. *Dâd* (ض) harfine mazhardır. Bundan dolayı *riyâz*, *hıyâz*, *inkırâz*, *zamîr*, *itirâz* gibi içinde bu harfe yer verilen kelimelerle bağlantılı bir anlatım kullanılmıştır.

3.2.16. Şehâbeddîn Tebrîzî (ö. 702/1302)

Silsilenâmenin on altıncı sırasında yer alan Şehâbeddîn Tebrîzî, *âlî-bisât* (yüce gönüllü), *şeh-i sâhib-sımât* (sofra sahibi cömert padişah) olarak vasıflandırılır. Rükneddîn'e kâim-i makâm olup onunla ihtilat etmiştir. *Tâ* (ط) harfine mazhardır. Kutsi bir tavusa, tuğba ağacının tutisine ve aşk Tur'u üstünde Hazret-i Musa'ya benzetilir. Seyir Tur'u içinde sırat köprüsünü uçarak geçen bir kuş gibidir. *Tâ* harfinin mazharı olması hasebiyle *ihtilât*, *inhibât*, *Tûr*, *tayyâr*, *tuğba*, *sırât* ve *irtibât* kelimeleriyle aliterasyon yapılmıştır.

3.2.17. Seyyid Cemâleddîn (ö. 672/1273)

Gavsî'nin silsilenâmesinin on yedinci sırasındaki kutub Seyyid Cemâleddîn'dir. O *kahhâr-ı gılâz* (galiz tabirleri olan edep yoksunlarını kahırla terbiye eden) olarak nitelendirilir. Şehâbeddîn'e kâim-i makâm olmuştur. Halk onun gölgesinde nefsin zulmetinden kurtulmuştur. Onun kelamında Hak zahir olmuş ve halkı vaazlarıyla irşat etmiştir. Halkın üstünde Rahman'ın gölgesi olup şeytanın hilelerinden insanları korumaya çalışmıştır. *Zâ* (ظ) harfine mazhardır. Bunun için bölümde bu harfi barındıran *gılâz*, *şüvâz*, *inhifâz*, *zâhir*, *zıll*, *va'z*, *zulm* gibi kelimeler kullanılmıştır.

3.2.18. İbrâhîm Zâhid Gilânî (ö. 705/1305)

Silsilenâmenin on sekizinci sırasındaki Azerbaycan'ın Gilân şehrinden olan Zâhid Gilânî, *şah-ı irtifâ* (yücelik şahı) ve *sultânü'l-bükâ* (ağlayanların sığınağı olan sultan) ünvanlarıyla anılır. *Ayn* (ع) harfi onun mazharıdır. İlimler çeşmesi ve ilim ehlinin sırlarının arifidir. Cemâleddîn'in sözlerini dinleyip ona kâim-i makâm olmuştur. Onunla tarikat iki kola ayrılmıştır: Erdebiliye ve Halvetiye. Bu iki büyük tasavvuf kolunun nur kaynağı olmuştur. Cemâleddîn, Musa'nın kavmine saf su, Firavun hanedanına ise kana dönüşen su gibi mecazlarla betimlenmiştir.

3.2.19. Ahî Muhammed (ö. 780/1378)

Silsilenâmede on dokuzuncu sırada Horasan'nın Harezm vilayetinden olan Ahî Muhammed bulunmaktadır. O *rûşen-i çerâğ* (aydınlık kaynağı)dır. İbrâhîm'e kâim-i makâm olmuş, onun sözüne kulak tutmuştur. Gayb ilimlerini âleme beyan emiş, Allah'tan başkasına gönül vermemiş, kanaat mağarasını seçip huzur bulmuştur. Hak işlere yakın, şerlerden uzak duran ve

Hak yolunda gayret gösteren bir şahıstır. *Gayn* (غ) harfinin mazharıdır. Bölümde *gayb, kulağ, belâğ, ferâğ, ırâğ* gibi kelimelerle anlamla birlikte ses uyumu da sağlanmaya çalışılmıştır.

3.2.20. Pîr Ömer (ö. 800/1397 [?])

Silsilenâmenin yirminci sırasında Halvetiye tarikatının kurucusu Pîr Ömer yer alır. İffet ehlinin kutbu olan bu zat, Ahî Muhammed'e kâim-i makâm olmuştur. *Fâ* (ف) harfi mazharıdır. *Kur'an*'ın sırrı ile sıfatlanmış, fıkıh ilminde ilerlemiştir. Sözlerinde hiç hilaf ve yanlış bulunmamaktır. İlim ve fen ehli olup boş söz söylemeyen biridir. 5 beyitlik bölüm *itilâf, ihtilâf, iflâs, ittisâf, fıkıh, fark güzâf* gibi kelimelerle süslenmiştir.

3.2.21. Ahî Merem (ö. 812/1409)

Yirmi birinci sırada Türkistan'da büyüyüp ilim tahsil ettikten sonra Kırşehir'e yerleşen ve burada vefat eden Ahî Merem bulunur. Kaynaklarda ismi Mîrem ya da Emrem olarak da zikredilen bu zat, eserde *kutb-ı âfâk* (ufukların kutbu) ve *sâhib-i burâk* (burak sahibi) olarak vasfedilir. Pîr Ömer yerine kâim-i makâm olmuştur. *Kâf* (ق) harfi mazharıdır. Ahî Merem güneşin doğduğu sabaha benzetilir. Ondan etrafa aydınlık saçılmıştır. O, aşk kurbanı olup Allah'a kurbiyete vasıl olmuş, kanaat ehlinin tabi olduğu kimse, dinin kutbu, âşıkların kıblesi ve huzurun göz aydınlığıdır. Bölümde *âfâk, burâk, kutb, kıble, kurye, kamu, ittifâk, iştiyak* gibi içinde *kâf* harfi geçen kelimelerle aliterasyon yapılmıştır.

3.2.22. Hacı İzzeddîn (ö. 828/1425)

Silsilenâmedeki yirmi ikinci kutub *İzzeddîn Türkmanî* olarak da tanınan Hacı İzzeddîn'dir. Bu zat, Ahî Merem'e kâim-i makâm olup onun yolunda kendini feda etmiştir. Hak sırlarının kâşifi ve kemal sahibidir. *Kâf* (ک) harfi onun mazharıdır. Âşıkların Kâbe'si ve mekânı huzur makamı olan bir zattır. Eteğine yapışanlar aşkından dolayı yakalarını yırtmıştır. Bölümdeki beyitlerde *pâk, hâk, şâk, kerem, kâşif, Kâbe çâk* gibi kelimelerle aliterasyon yapılmıştır.

3.2.23. Pîr Sadreddîn (ö. 860/1455)

Silsilenâmedeki yirmi üçüncü kutub Şirvanlı Pîr Sadreddîn'dir. Sadreddîn *kutb-ı hâl* ve *sâhib-cemâl* (güzellik ve kemalat sahibi)dir. Hacı İzzeddîn'in kâim-i makâmı olmuştur. *Lâm* (ل) harfi mazharıdır. Dinin ve şeriatın livasıdır. Sözleri inci gibi parlak ve kıymetlidir. Onun dilinde her söz sırların özüdür. Hak nuru onun yüzünde parlamaktadır. O mekânsızlık ilinde kusursuz bir ay gibidir. 5 beyitlik bölümde *hâl, cemâl, kemâl, livâ, lâmi, lübb, makâl, zevâl* gibi kelimelerle harfe uygun ifadeler çoğunluktadır.

3.2.24. Seyyid Yahyâ Şirvânî (ö. 870/1466)

Silsilenâmenin yirmi dördüncü kutbu, *kutb-ı âlem* olarak nitelenen ve Halvetiye'nin ikinci piri olarak da bilinen Şirvanlı Seyyid Yahyâ'dır. Sadreddîn'in yerine kâim-i makâm olmuş ve *mim* (م) harfine mazhardır. Yahyâ Şirvânî mürüvvet sahibi, Allah yolunun mürşidi, karanlıklara ışık saçan bir ay gibidir. Hz. Peygamber'in meşrebine uymuş ve meclisi nimetlere vasıl olma mekânı hâline gelmiştir. O cömertlik madeni ve hak sırlarının menbaıdır. Bölümde *zulâm, enâm, mürşid, meşreb, meclis, maden, menba, kirâm* gibi *mim* harfini barındıran kelimelerle sanatlı bir anlatım vücuda getirilmiştir.

3.2.25. Mevlânâ Pîr Ömer (ö. 892/1487)

Silsilenâmedeki yirmi beşinci kutub Mevlânâ Pîr Ömer, Yahyâ'nın kâim-i makâmı olmuştur. Zamanın sahibi olan bu zat *nûn* (ن) harfinin mazharıdır. Allah'ın *nâibi* (temsilci) ve Rahman'ın *nakîbi* (vekili)dir. Ney gibi feryad ederek aşk ateşiyle âlemi yakmıştır. Nişansız olan Allah'tan hoş nişan ve şahları kendine kul eyleyen büyük bir zattır. 5 beyitlik bölümde *nâib, nâr, nâle, nişân, zamân, müsteân, gümân, ayân* gibi kelimelerle sanatlı bir anlatım oluşturulmuştur.

3.2.26. Muhammed Aksarâyî (ö. 899/1494)

Silsilenâmenin yirmi altıncı sırasında yer alan kutub Halveti tarikatinde daha çok *Çelebi Halîfe* olarak tanınan Muhammed Aksarâyî'dir. Bu zat Pîr Ömer'e kâim-i makâm olmuş ve ondan sonra âlemin sesi olmuştur. Velilerin feyiz kaynağı olan Aksarâyî *vav* (و) harfine mazhardır. O aşk vadisinin heybetli arslanıdır. Bölümde bu zat Kaf Dağı'nın simurguna teşbih edilir. Gavsî'ye göre bütün âlem bu kuşun avı olmuştur. Bölümdeki 5 beyitte *çav, vilâyet, vâv, vâdi, kav, av* gibi *vav* harfiyle uyumlu kelimeler yer alır.

3.2.27. Şeyh Üveys Karânî (ö. 930/1523-24)

Silsilenâmede yirmi yedinci sırada bulunan Üveys, eserin müellifi Gavsî'nin de şeyhi olup Çelebi Halîfe'ye kâim-i makâm olmuştur. Şeyh Üveys *padişâh* ve *zıllullâh* (Allah'ın yeryüzündeki gölgesi) kelimeleriyle vasfedilir. Bölümde Çelebi Halîfe güneşe ve halifesi Şeyh Üveys aya benzetilmiştir. *Necâtü'l-Hâlikîn* mesnevisinin yazılmasına vesile olan Şeyh Üveys, *he* (ه) harfinin mazharı olarak kabul edilir. O, mekânsız hüma kuşu ve Hz. Süleyman'ın hüdhüdü gibidir. Onun heybetinden, heva ehli korkuya kapılarak nedametle tövbe etmiştir. Şair, bu bölümde neye bakarsa onun helak olacağını belirterek, şeyhine duyduğu aşırı sevgiyi mübalağalı bir üslupla dile getirir. Şeyh Üveys'in kendi şeyhi olduğunu ise şu ifadelerle açıkça belirtir:

Hem yimezvem himmetüñde şeyḫümüñ
Hālīk olur küllī şey ḳılsa nigāh (b. 160)

5 beyitlik bölümde içinde *he* harfi geçen *mâh, şâh, tebâh, nigâh, pâdişâh, heybet, hüdhüd, hüviyet, hâlik, hem* gibi kelimeleri çokça kullanmıştır. *Necâtü'l-Hâlikîn*'de Şeyh Üveys hakkında birkaç kaside bulunmaktadır.

Kaynaklarda silsilede ismi zikredilen diğer şeyhler hakkında birçok bilgi olduğu hâlde Şeyh Üveys hakkındaki bilgiler sınırlıdır. Halveti büyükleri hakkında önemli bir eser olan *Lemezât*'ta, Şeyh Üveys'in Karadeniz kasabalarından biri olan Mudurnu'da doğduğu, daha sonra İstanbul'a gelip Çelebi Halîfe Dergâhı'nın mutfağında çalışan ümmi bir zat olduğu aktarılmaktadır. Bu hizmeti sırasında riyâzetin her türlüsünü en iyi şekilde yerine getirip şeyhinden icazet aldığı ve irşat göreviyle Karaman'a gönderildiği belirtilmektedir. Karaman'da bir müddet hizmet ettikten sonra Şam'a gittiği ve burada 930 (1523-24) yılında vefat ettiği de yine bu eserde kayıtlıdır (Mahmud Cemaleddin el-Hulvî 2013: 423-424). Şeyh Üveys hakkında Taşköprülüzâde şu ifadelere yer verir:

> "Şeyh Üveys de bu devrin âriflerinden biridir. Çelebi Halîfe diye bilinen Şeyh Muhyiddin Muhammed'in halifesi olup Dımaşk'ta yaşadı. Pek çok konuda bilgisi vardı. Dünyaya değer vermez ve Allah'a karşı gelmekten uzak dururdu. Alçak gönüllü, ibadete düşkün ve dünya malına kıymet vermeyen bir kimseydi. İnsanlar tarafından çok fazla sevilirdi."(Taşköprülüzâde Ahmed Efendi (ö. 1561) 2019: 876).

Sefîne-i Evliyâ müellifi Hüseyin Vassaf ise eserinde Şeyh Üveys'in Karamanlı olduğunu belirtir ve onun hakkında şu bilgileri verir:

> "Şeyh Üveys hazretleri, ricâlu'llâh'dandır. Zamânında yetmişbin mürîde kisve-i tarîkat iksâ etmiş erlerdendir. Sütlüce'de Ca'fer Ağa Tekkesi post-nişîni idi. Bu tekkenin bânîsi Habîb-i Karamânî idi ki, İstanbul fethinden sonra ilk şeyh olandır. Şeyh Üveys hazretlerinin şöhretleri Şam'da şâyi' olmuş idi. Karamanlı imiş. Asâliyye-i Halvetiyye, bu zâttan gelen silsileden zuhûr etmiştir."(Osmanzâde Hüseyin Vassâf 2005: 3/233).

3.2.28. Ahmed-i Rûmî (ö. ?)

Silsilenâmede yirmi sekizinci sırada yer alan kutub Ahmed-i Rûmî'dir. Başka kaynaklarda hakkında fazla bir bilgiye ulaşılamayan bu zat hakkında da *Necâtü'l-Hâlikîn*'de bir kaside bulunmaktadır. Eserde ismi *Şemseddîn* olarak zikredilir. Ahmed-i Rûmî *sâhib-vâlâ* (yücelik sahibi) olarak nitelendirilir. Üveys'e kâim-i makâm olmuş, paslı gönülleri cilalamıştır. *Lâ* (لا) harfi onun mazharıdır. Onun şanı hakkında kötü söz söyleyen yok olur, hakkaniyetini inkâr eden bin türlü belaya mübtela olur. O, yoklukla alakasını kesmiş *illâ* ile aslına kavuşmuştur. Bölümde mazhar olduğu harf ile alakalı *cilâ, vâlâ, lâ, mübtelâ, sılâ, illâ, belâ* gibi kelimelere yer verilmiştir.

3.2.29. Hamîd-i Hindî (ö. ?)

Silsilenâmede yirmi dokuzuncu kutub olarak ele alınan Hamîd-i Hindî hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşılmamıştır. Esere göre Hâmid, Şemseddîn'e kâim-i makâm olmuş ve *yâ* (ى) harfine mazhardır. Yemin ehli olan bu zatın bereketiyle zenginler ve fakirler kolaylığa ulaşır. O, aşk Yakub'unun ikinci Yusuf'u olarak nitelendirilir. Onun zamanında âlemde bir kargaşa hüküm süreceği fakat Şam ve Yemen'in onun itaati altına gireceği, şahtan gedaya kadar herkesin ona kul olacağı belirtilir. Bölümde *Yusuf, gedây, hây, huy, bay, ay* gibi *yâ* harfini barındıran kelimelere yer verilmiştir.

3.2.30. Muhammed Mehdî

Silsilenâmenin otuzuncu sırasında, ahir zamanda ortaya çıkarak hakiki inancı ve gerçek adaleti yeryüzünde hâkim kılacağına inanılan Muhammed Mehdî yer almaktadır. Eserde Mehdî, *sâhib-livâ* (sancak sahibi) ve *sâhib-kırân* (dünya ve âhiret saâdetine nâil olan himmet eri) bir kutub olarak vasıflandırılır. Hâmid'e kâim-i makâm olur. *Hemze* (ء) harfi onun mazharıdır.

Evliyaların imamı olarak kabul edilir ve ahir zamanda ortaya çıkar. Hz. Peygamber'den sonra âlemin son evliyasıdır. Aşk defteri ve göklerdeki manevi kayıtlar bununla tamamlanır.

Tasavvufta *Mehdî* inancı önemli bir yere sahiptir. Bu konuda İmam-ı Rabbânî (ö. 1034/1624), *Mektûbât* adlı eserinde Mehdî'nin velâyetin en yüksek mertebesinde bulunacağını, tasavvuf yolunda yetişip bu yolu kemale erdirerek ıslah edeceğini Hz. Peygamber'in hadislerine dayandırarak ifade etmektedir (2017: 311). İmam-ı Rabbânî aynı eserinde şu görüşlere de yer vermektedir:

> "Resûlullah'ın (sallallahü aleyhi ve sellem) vefâtından bin sene geçdikden sonra, ümmetinden gönderilen âlimlerin sayısı az ise de bu islâmiyyeti tâm kuvvetlendirmeleri için, çok yüksek olacaklardır. Resûlullah (aleyhissalâtü vesselâm), Hazret-i Mehdî'nin teşrîf edeceğini haber vermişdir. Bin sene sonra gelecekdir."(2017: 249).

Eserdeki Halvetiye tarikatının Assaliye koluna ait silsilenâmedeki şahıslar ve her bir şahsın mazhar olduğu harfler bir tabloda şöylece gösterilebilir:

No	Kutub Adı	Harf Mazharı	No	Kutub Adı	Harf Mazharı
1.	Muḥammed Muṣṭafā	**Elif** ا	**16.**	Şeḥābeddīn Tebrīzī	**Ta** ط
2.	ʿAlī İbni Ebī Ṭālib	**Ba** ب	**17.**	Seyyid Cemāleddīn	**Za** ظ
3.	Ḥasan-ı Başrī	**Ta** ت	**18.**	İbrāhīm eẕ-Ẕāhid Gilānī	**Ayn** ع
4.	Ḥabīb-i ʿAcemī	**Sa** ث	**19.**	Aḫī Muḥammed	**Ğayn** غ
5.	Dāvūd-ı Ṭāyī	**Cim** ج	**20.**	Pīr ʿÖmer Ẓūtī	**Fa** ف
6.	Maʿrūf-ı Kerḫī	**Ha** ح	**21**	Aḫī Merem	**Kaf** ق
7.	Serī Saḳaṭī	**Ha** خ	**22**	Ḥācī ʿİzzeddīn	**Kef** ك
8.	Cüneyd-i Baġdādī	**Dal** د	**23.**	Pīr Ṣadreddīn	**Lam** ل
9.	Mimşād-ı Dīneverī	**Zal** ذ	**24.**	Seyyid Yaḥyā	**Mim** م
10.	Muḥammed Dīneverī	**Ra** ر	**25.**	Mevlānā Pīr ʿÖmer	**Nun** ن
11.	Muḥammed Bekrī	**Za** ز	**26.**	Muḥammed Aḳsarāyī	**Vav** و
12.	Ḳādī Vaḥyeddīn-i Bekrī	**Sin** س	**27.**	Üveys Ḳarānī	**He** ه
13.	Ebū Necīb Süḫreverdī	**Şın** ش	**28.**	Aḥmed Rūmī	**Lam-elif** لا
14.	Ḳuṭbeddīn-i Ebherī	**Sad** ص	**29.**	Ḥamīd-i Hindī	**Ya** ى
15.	Rüknüddīn Muḥammed Sücāsī	**Dad** ض	**30.**	Muḥammed Mehdī	**Hemze** ء

3.3.Dil ve Anlatım Özellikleri

Tasavvufî bir eser olan silsilenâmede sanatlı bir dil ve üslup tercih edilmiştir. Silsile halkasındaki şeyhlerin vasıfları genel olarak süslü benzetmelerle tasvir edilmiş; bu özelliklerin anlatımında teşbih, istiare, mübalağa ve telmih gibi söz sanatlarına başvurulmuştur. Daha çok devrik cümlelerin kullanıldığı metinde *idelüm* (b. 20), *yi-* (b. 21), *vir-* (b. 162), *söyleyelüm* (b. 24), *anun* (b. 30), *toğdı* (b. 32), *ölüncik* (b. 21), *dutmış* (b. 15), *görinür* (b. 49), *korkuban* (b. 105), *tolınıncak* (b. 157), *tolısar* (b. 169), *olısardur* (b. 170), *yimezvem* (b. 160), *dönüpdi* (b. 130) gibi kelime ve eklerin kullanımında görüldüğü üzere Eski Anadolu Türkçesinin özellikleri belirgindir. Metinde *imdi* (b. 20), *ana* (b. 54), *ol* (b. 61), *tolın-* (b. 157), *durur* (b. 97) gibi az sayıda arkaik kelime görülmektedir.

Arapça ve Farsça kelimelerin yoğun olarak kullanıldığı eserde, bu dillerle yapılan kimi bir mısradan oluşan uzun tamlamalara yer verilmiştir. *Ḥalli'l-müşkilāt* (b. 53), *reīsi'l-muttaḳīn* (b. 73), *zeyne'z-zāhidīn* (b. 78), gibi Arapça tamlamalar ve *imām-ı ʿālimīn-i ʿālemīn* (b. 40), *ehl-i ḥāl ü ṣāḥib-i zühd u ṣalāḥ* (b. 53), *dāveʾ-i dāʾ-i derūn-ı ʿāṣıḳān* (b. 64), *şāh-bāz-ı zümreʾ-i aṣḥāb-ı rāz* (b. 78), *mürşid-i rāh-ı Ḫudā māh-ı ẓulām* (b. 143) gibi Farsça tamlamalar bu duruma örnek gösterilebilir. Silsilenâmede az sayıda deyime de rastlanmaktadır: *Kulak tut-* (b. 117), *damenin tut-* (b. 135), *yakasın çak et-* (b. 135).

Harekeli nesih hatla yazılmış metinde bazı kelimelerde *e* yerine *i* sesinin kullanımı dikkat çeker: biş (beş), yidi (yedi). Yirmi sayısı *yigirmi* şeklinde, dokuz ise *tokuz* biçiminde yazılmıştır. Metinde bazı kelimelerin iki farklı imla ile yer aldığı görülmektedir: *ḳulaḫ* (b. 57)/ *ḳulaġ* (b. 117), *ıraḫ* (b. 58)/ *ıraġ* (b. 120). Bazı kelimelerde ise yine kafiye uyumu için ses değişikliği yapılmıştır. "Kendisinden yardım istenen, medet umulan" anlamlarına gelen "müsteġāş" kelimesinin kafiyedeki ses uyumu gereği "müsteġāż" (b. 96) şeklinde yazılması buna örnek gösterilebilir.

Silsilenâmede edebî sanatların yoğun olarak kullanılması dikkat çekmektedir. Hz. Peygamber'e ayrılan ilk bölümdeki 5 beyitte tekrir sanatı görülür. İlk beyit şöyledir:

İmdi bilgil ḳuṭb-ı evvel bā-ṣafā

Muṣṭafā'dur Muṣṭafā'dur Muṣṭafā (b. 26)

Bölümün diğer beyitlerinin ikinci mısralarında *muktedâ, müctebâ, asdikâ* ve *evliyâ* kelimeleriyle yine aynı şekilde tekrir sanatı yapılmıştır. Hz. Ali'ye ayrılan ikinci bölümde istiare sanatıyla Hz. Peygamber güneşe, Hz. Ali ise aya teşbih edilmiştir: *Āfitāb* ṭolundı ṭoġdı *māhitāb* (b. 32). Bir mısrada da Şeyh Muhammed Aksarâyî aşk vadisinde erkek arslana benzetilmiştir: *Vādi-yi ışḳ içre şīr-i ner idi* (b. 154). Eserde tezat sanatının farklı örneklerine de yer verilmiştir: *Gülşen-i dīn tāzeyidi ḳış u yaz* (b. 79), *Yanarıdı şevḳ ile ḳuru vü yaş (*b. 88).

Tasavvuf erbabında şeyhe aşırı muhabbette bir beis görülmemektedir. Bu açıdan tarikat pirlerinin vasfında mübalağalı ifadelere sıklıkla yer verilmektedir. Çalışmaya konu olan metinde de bu durum gözlenmektedir. Mimşâd-ı Dîneverî'nin (ö. 299/912) anlatıldığı dokuzuncu bölümde Mimşâd'ın yüzünün nurundan bütün cihana mutluluk yayıldığı ifade edilerek mübalağa sanatına yer verilmiştir: *Yüzi nūrından cihān olmışdı şāẕ* (b. 69).

Silsilenâmede telmih sanatının birden fazla örneğine rastlanmaktadır. Şair, bir mısrada Şeyh Muhammed Bekrî'yi (ö. 380/990) *Gazneli Sultan Mahmud*'a (salt. 998-1030), halefi Kadı Vahyeddîn Bekrî'yi (ö. 442/1050) ise Sultan'ın sırdaşı *Ayaz*'a teşbih ederek istiare sanatıyla beraber telmih sanatına da yer vermiştir: *Birisi Maḥmūd u birisi Ayās* (b. 82). On altıncı bölümde Şehâbeddîn Tebrîzî (ö. 702/1302), aşk Tur'u üzerinde Cenab-ı Hak'la konuşan Hz. Musa'ya benzetilmiş ve *Kur'an*'da zikri geçen meşhur kıssaya telmih yapılmıştır: *Ṭūr-ı ışḳ üstinde Mūsā-yı kelīm* (b. 104). Başka bir mısrada ise Şeyh Muhammed Aksarâyî (ö. 899/1494), Kaf Dağı'ndaki Anka kuşuna teşbih edilerek bütün âlemin o büyük kuşun avı olduğu söylenerek mübalağa sanatına başvurulur. Aynı beyitte meşhur efsaneye telmih yapılır: *Olmasa sīmurġ-ı Ḳāf-ı ḳurbetüñ* (b. 155).

Silsilenâme metninin en dikkat çeken özelliklerinden biri de modern dönem edebiyatında özel önem verilen aliterasyonlu anlatıma sıklıkla başvurulmasıdır. Gavsî *hurûf-ı hecâ* sırasına göre herhangi bir tarikat pirini anlatmışsa o şeyhin mazhar olduğu harfi belirtmiş ve silsilenâmesinde o harfle kafiye yapmıştır. Şair bununla da yetinmeyip içinde kafiye yapılan harfin sıklıkla geçtiği kelimeleri özellikle tercih etmiştir.

Mustafa Özkat'a göre "Silsile-nâmeler içerisinde başka bir türün özelliklerini gösteren örneklerle de karşılaşılmaktadır." (2022: 508-509). Gavsî'nin silsilenâmesinin en orijinal taraflarından biri bu hususdur. Zira Gavsî, silsilenâmede yalnızca

Halveti tarikatının şeyhler zincirini aktarmakla kalmamış, aynı zamanda bunu oldukça sanatlı bir üslupla ifade etmeye gayret etmiştir. Bunu yaparken de elifnâme türünün özelliklerini ayrıntılı biçimde kullanmaya özen göstermiştir. Şöyle ki esas konunun anlatıldığı bölümde, silsile halkasını oluşturan her bir şahsiyetin, hurûf-ı hecâ sırasına göre "elif"ten "yâ"ya kadar bir harfe mazhar olduğu belirtilmiştir. En sonunda "hemze" harfi Mehdî'ye ayrılmış, böylece her biri 5 beyitten oluşan özel bölümlerle, toplam 30 şahsiyetlik bir silsile tamamlanmıştır. Bu bölümlerde, ilgili harfin yoğun biçimde kullanıldığı kelimelere yer verilmiştir. Silsilenâmedeki bu bölümlerin nazım şekli gazel, türü ise methiyedir. Bölüm başlıklarında, hakkında bilgi verilecek kişinin adı ile ona uygun mensur birer dua ifadesine yer verilmektedir. Dua kısmı genellikle ilgili şahısla alakalı harf ile sona ermekte ve bölümün kafiyesi de aynı harf üzerine kurulmaktadır. Mesela ***tâ*** (ت) harfine mazhar olan Hasan-ı Basrî'nin dua ifadesi "beḳāullāhi fī āle'd-derecā***t***", kafiyesi ise

Ḳuṭb-ı ṣāliṣ idi ol *ṣāḥib-necā**t***

Ḥasan-ı Baṣrī o *sulṭān-ı ṣiḳā**t*** (b. 36)

şeklinde, ***dal*** **(د)** harfine mazhar Cüneyd-i Bağdâdî'nin dua ifadesi "zādullāhi tekrimā yevmü'l-miyā***d***", kafiyesi ise

Sekizinci ḳuṭub ol *ṣāḥib-sādā**d***

Bil Cüneyd'dür *ehl-i irşād-ı reşā**d*** (b. 61)

şeklinde, ***hâ*** **(ه)** harfine mazhar Üveys Karânî'nin dua ifadesi "meta'ullāhu beḳā vü nāle menā***h***", kafiyesi ise

Bil ki yigirmi yidinci *pādişā**h***

Ḳuṭb-ı ʿālem Şeyḫ Üveys *zıllullā**h*** (b. 156)

şeklindedir. Bu durum, şairin mensup olduğu tarikatın silsilenâmesini vermekle kalmayıp bunu, sanatını göstermenin de bir vesilesi haline getirmesi bakımından dikkate değerdir.

Manzum silsilenâmeler üzerine yapılan kapsamlı çalışmalarda, bu türün dili ve anlatımı hakkında genellikle "Silsilenâmeler didaktik nitelikte eserler olduğu için sanat gayesi güdülmeden kaleme alınmaktadırlar." (Özkat 2022: 11) ve "Silsilenâmelerde sanat kaygısı güdülmediği için genel olarak sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır." (Tüfekci 2024: 44) şeklinde değerlendirmeler yapılmaktadır. Ancak Gavsî, kaleme aldığı eserinde bu genel yargıların aksine, estetik bir amaç da güttüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Eserini elifnâme türünün özellikleriyle oluşturması ve eserde Arapça ile Farsça kelime ve tamlamalara yoğun biçimde yer vererek sanatlı bir dil kullanması, bunun açık bir göstergesidir.

3.4.Nüsha Tavsifi

Silsilenâmenin içinde bulunduğu *Necâtü'l-Hâlikîn*, Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu'nda, 163805 kayıt ve AEmnz930 koleksiyon numarasıyla yer almaktadır. Katalog kayıtlarında sehven matbu olarak belirtilmişse de eser el yazmasıdır. Harekeli nesih hatla yazılmış eser, çift sütunlu ve her sayfada 13 satır olacak şekilde düzenlenmiştir. Oldukça okunaklı bir yazıya sahip 53 varaklık yazmanın son sayfası eksiktir. Eserin yazıldığı tarih kesin olarak bilinmemekle birlikte, içinde methiye ve mersiye yazdığı şeyhlerin yaşadığı ve vefat ettiği dönemler dikkate alındığında, 16. yüzyılın ilk çeyreğinde kaleme alındığı söylenebilir. Halveti meşayih silsilenâmesi yazmanın 38a-46a varakları arasında yer almaktadır.

Sonuç

Gavsî'ye ait *Necâtül Hâlikîn* adlı eser, 16. yüzyıl Türk tasavvuf edebiyatının önemli ve özgün örneklerinden biri olarak dikkat çekmektedir. Yaklaşık 1200 beyitlik mesnevinin genel muhtevası, evliyaların vasıfları, onların manevî konumları ve tasavvufî hayatın esasları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ancak eserin en dikkat çekici kısmı, son bölümde yer alan ve Halveti tarikatına ait silsilenâme niteliği taşıyan 175 beyitlik kısımdır. Bu bölüm, gerek şekil özellikleri gerekse muhtevası itibarıyla Türk edebiyatında nadir rastlanan bir tertip özelliği sergilemektedir. Hz. Peygamber'den başlanarak her şahsın *hurûf-ı hecâ* sırasına göre bir harfe mazhar olduğu belirtilmiş ve bu harflerin öne çıktığı kelimelerin yoğun kullanımıyla sanatlı bir üslup oluşturulmuştur. Bu yönüyle silsilenâme, elifnâme türü ile gazel nazım şeklini birleştirerek hem dinî hem edebî hem öğretici hem de estetik açıdan zengin bir metin ortaya konulmuştur.

Gavsî'nin silsilenâmesi, İslam coğrafyasının en yaygın ve etkili tarikatlarından biri olan Halvetiye tarikatının şeyhler zincirini listelemektedir. Ancak çalışmaya konu olan bu silsile, mevcut kaynaklardaki hiçbir tarikat silsilesiyle tam olarak örtüşmemektedir. Halvetiye tarikatının dört ana kolu ve bu kollara bağlı birçok alt kolu bulunmaktadır. Çalışmamıza konu olan metindeki silsile, Cemaliye kolunun bir alt şubesi olan Assâliyye şeyhleriyle benzerlik göstermektedir. Ancak birebir bir uyum söz konusu olmadığından Gavsî'nin silsilenâmesini farklı bir halka/kol olarak değerlendirmek mümkündür. Bu durumda, mevcut silsileye dayanarak Halvetiye tarikatının bilinen 42 koluna bir yenisinin eklenmiş olduğu ve böylece toplam kol sayısının 43'e çıktığı söylenebilir. Aynı şekilde, bu eser vasıtasıyla Halvetiye tarikatına ait bilinen 57 manzum silsilenâme arasına bir yenisinin daha eklendiği ve böylece bu tarikata ait manzum silsilenâme sayısının 58'e; Türk edebiyatında bilinen toplam 81 manzum meşayih silsilenâmesine de bir eser daha eklenerek bu sayının 82'ye çıktığı görülmektedir.

Söz konusu silsilenâme, klasik geleneğe uygun olarak Hz. Peygamber'den başlamakta, Hz. Ali ve Hasan Basrî ile devam etmekte ve otuzuncu isim olarak Mehdî ile tamamlanmaktadır. Böylece eser, yalnızca Halvetilik silsilesini aktarmakla kalmayıp aynı zamanda ahir zaman ve kurtuluş inancına da göndermede bulunmaktadır. Mehdî'nin silsilenin son halkası olarak zikredilmesi, tarikat anlayışının farklı bir boyutunu yansıtması bakımından dikkate değerdir. Bu yönüyle eser, hem tasavvuf tarihi hem de tarikatların inanç dünyası açısından kıymetli bir kaynak konumundadır. Araştırmalara göre Gavsî'nin silsilenâmesi, manzum meşayih silsilenâmeleri içinde Mehdî'ye yer veren iki eserden biridir. Onu ayrıntılı tasvir edip tarikat halkasının son velisi olarak göstermesi bakımından ise tek eserdir.

Eserin silsilenâme kısmının en orijinal yönü, elifnâme tarzıyla tertip edilmiş olmasıdır. Her bir şahsiyet için 5 beyitlik bir gazel ayrılmış; bu beyitlerde, o zatın mazhar kabul edildiği harf öne çıkarılmıştır. Hz. Peygamber "elif" harfine, Hz. Ali "be" harfine, Hasan Basrî "tâ" harfine mazhar kabul edilmiş ve bu şekilde "elif"ten başlayıp "yâ" harfine kadar ilerleyen bir düzen oluşturulmuştur. Otuzuncu isim olan Mehdî'ye ise özel bir biçimde "hemze" harfi ayrılmıştır. Bu tertip, hem elifnâme hem de silsilenâme geleneğinin bir araya getirildiği orijinal bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca beyitlerde, ilgili harfin sıklıkla tekrar eden kelimelerde kullanılması, metnin sanatkârane üslubunu pekiştirmiştir. Bu bakımdan eser, klasik edebiyatın nazım tekniklerini tasavvufî sembolizmle ve harf sembolizmiyle birleştiren özgün bir örnek niteliği taşımaktadır.

Dil ve üslup açısından incelendiğinde, eserde Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaların yoğun biçimde kullanıldığı, bu durumun dönemin ilmî ve tasavvufî diliyle uyumlu olduğu görülmektedir. Bunun yanında Eski Anadolu Türkçesinin dil özellikleri de metinde yoğun bir şekilde hissedilmektedir. Dolayısıyla eser, hem yüksek kültür diliyle hem de dönemin Türkçesiyle bağ kuran bir özellik arz etmektedir. Bu durum, metnin yalnızca seçkin bir okur kitlesine değil, aynı zamanda daha geniş bir tasavvuf çevresine de hitap etmiş olabileceğini göstermektedir.

Necâtül Hâlikîn'in silsilenâme kısmı, Halveti tarikatının silsilesini edebî bir üslup içerisinde aktarması bakımından ayrı bir önem taşımaktadır. Bu kısımda görülen elifnâme tarzındaki silsilenâme tertibi, Türk İslam edebiyatında çok nadir rastlanan bir örnek olup silsilenâme türüne yeni bir boyut kazandırmaktadır. Eser, şimdilik Türk edebiyatında elifnâme tarzında tertip edilen silsilenâmelerin ilki olma özelliğine sahiptir. Bu bakımdan eser, edebiyat tarihine yenilik katan bir örnek olarak değerlendirilebilir.

Bütün bu yönleriyle *Necâtül Hâlikîn*, hem tasavvuf tarihi hem de Türk edebiyatı için müstakil bir inceleme konusu olmayı hak eden bir eserdir. Eserin silsilenâme kısmı, Halvetiliğin tarihî silsilesi ve inanç boyutları hakkında bilgi vermesiyle birlikte, elifnâme tarzının tasavvuf edebiyatı içinde nasıl işlevsel bir şekilde kullanıldığını da göstermektedir. Bundan sonraki araştırmalarda, bu silsilenâmenin benzeri örneklerle karşılaştırılması, elifnâme geleneğinin farklı tarikat çevrelerinde nasıl uygulandığının ortaya çıkarılması ve özellikle harf-sembol ilişkisinin tasavvufî boyutlarının tahlil edilmesi, literatüre değerli katkılar sağlayacaktır.

Kaynakça

Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhanevî. *Camiu'l-Usûl- Veliler ve Tarikatlarda Usûl*. çev. Rahmi Serin. İstanbul: Pamuk Yayınları, 1977.

Arslan, Mehmet. "Mihrî Hâtun Divanı'nda Sanatlı Manzumeler". *Uluslararası Amasya Âlimleri Sempozyumu*. 23-38. Amasya, 2017.

Aslan, Üzeyir. "XVIII. Yüzyıl Mutasavvıf Şairlerinden Fahrî Ahmed ve Elif-Name Şerhi". *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* 19 (2008), 157-192. https://isamveri.org/pdfdrg/D02185/2008_19/2008_19_ASLANU.pdf

Aşkar, Mustafa. "Bir Türk Tarikatı Olarak Halvetiyye'nin Tarihî Gelişimi ve Halvetiyye Silsilesinin Tahlili". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39/1 (1999), 535-564. https://isamveri.org/pdfdrg/D00001/1999_C39/1999_c39_ASKARM.pdf

Aytepe, Hayrettin Can. *Gavsî'nin Necâtü'l-Hâlikîn isimli mesnevisi*. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2025.

Baş, Mehmet Şamil. "Bir Na't ve Elifnâme Örneği Olarak Aşkî'nin Der Na't-ı Mesnevî ve Sâhib-i Mesnevî'si". *Rize İlahiyat Dergisi* 27 (2024), 149-169. https://doi.org/10.32950/rid.1498508

Batislam, H. Dilek. "Lisân-ı Pepegî (Kekeme Dili) ile Yazılmış Bir Elifnâme Örneği". *Littera Turca* 7/4 (2021), 964-976. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1854503

Bursalı Mehmed Tâhir Bey. *Osmanlı Müellifleri*. haz. A. Fikri Yavuz, İsmail Özen. İstanbul: Meral Yayınevi, 1972.

Cebecioğlu, Ethem. *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. Ankara: Rehber Yayınları, 1997.

Çelebioğlu, Âmil. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: MEB Yayınları, 1998.

Çelik, Ramazan. "Şiranlı Hacı Mustafa Efendi'nin Manzum Silsile-nâmesi". *Kocaeli İlahiyat Dergisi* 8/1 (2024), 86-106. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3875729

Çelik, Ramazan. "Türk Edebiyatında Elif-nâmeler ve Seyyid Nevruz'un Elif-nâmesi". *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature* 8/3 (Temmuz 2022), 1870-1891. https://doi.org/10.20322/littera.1089871

Çetin, Rıdvan. "Seyyid Süleyman Mahvî Divan'ındaki İki Elif-name". *İlahiyat Araştırmaları Dergisi* 13 (Haziran 2020), 1-24. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2194787

Demirel, Mustafa. "Aşık Paşa'nın Elif-nâmesi ve Dil Özellikleri". *Bilig Dergisi* 3 (1996), 202-246. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/234749

Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 18. Baskı., 2001.

Donuk, Suat. "Türk Edebiyatında Silsilenâme ve Seyyid Ahmed Cezbî'nin Câmi'u's-Silsile Adlı Silsilenâmesi". *Journal of Turkish Language and Literature* 6/1 (2020), 16-36. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/952389

Donuk, Suat. "Kebecizâde Mehmed Vasfî'nin Silsile-i Hattâtîn Adlı Silsilenâmesi". *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi [Journal Of Old Turkish Literature Researches], c. 8*, sy. 3, (2025), 403-440, doi:10.58659/estad.1748839

Erdoğan, Mehtap. "Kıbrıslı Kenzî'nin Elif-nâmeleri". Kıbrıs: Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Yayınları, 2015. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/420274

Gavsî. *Necâtü'l-Hâlikîn*. Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Koleksiyonu, AEmnz930.

Gökçimen, Ahmet. "Türkmen Edebiyatında Elifname". *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 43 (2010), 105-120. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/33518

Gökdemïr, Atila. "Yanyalı Hâfız Refî` Efendi'nin Manzum Nakşî-Hâlidî Silsile-nâmesi". *Turkish Academic Research Review* 7/3 (2022), 656-676. https://doi.org/10.30622/tarr.1151957

Güzel, Aburrahman-Torun, Ali. *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2003.

Güzeldere, Mehmet Sami. *Manzûme-i Tâlibî*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mezuniyet Tezi, 1982.

Harmancı, Meriç. "Alfabe Öğretiminde Değerler Eğitimi: Kaygusuz Abdal'ın Elifnâme Örneği". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 21 (2018), 279-298. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3169879

İbn Haldun. *Şifaü's-Sâil li-Tehzîbi'l-Mesâil*. haz. thk. Muhammed b. Tavit Tanci. İstanbul: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1958.

İmâm-ı Rabbânî. *Mektûbât*. çev. Hüseyn Hilmi Işık. İstanbul: Hakîkat Kitâbevi, 2017.

İpekten, Haluk vd. *Şair Tezkireleri*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2002.

İsmail Hakkı Bursevî. *Silsilenâme-i Celvetî*. İstanbul: Haydarpaşa Hastanesi Matbaası, 1291.

Kaçar, Burhan. "Türk Edebiyatında Elif-nameler". *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Seksiyon Bildirileri I*. 307-316. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1997.

Kaplan, Hasan. "Münîrî'nin Şiirlerinde Harf Simgeciliği ve Şairin Elif-nâmesi". *Uluslararası Amasya Şairleri Bilim Şöleni Bildiriler Kitabı*, Ed. M. Fatih Köksal vd. 177-208. Amasya, 2018.

Kara, Mustafa. *Tasavvuf ve Tarikatlar*. İstanbul: İletişim Yayınları, 1992.

Kaya, Doğan. *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2014.

Kılınç, Aziz. "Mana Medeniyetinin Bir Meyvesi: Elifname". 217-224, 2012. http://isamveri.org/pdfdrg/D236234/2015/2015_KILINCA.pdf

Kiremitçi, Ferdi. "Menâkıbnâme ve Silsilenâme Türlerinin Manzum Bir Örneği: Kürkçübaşızâde Ali'nin "Silsiletü'n-Nûr" Adlı Mesnevisi". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 74 (2018), 137-180. https://doi.org/10.16992/ASOS.13850

Mahmud Cemaleddin el-Hulvî. *Lemezât-ı Hulviyye ez-Lemeât-ı Ulviyye*. ed. Sıtkı Çoban. haz. Mehmet Serhan Tayşi. İstanbul: Semerkand Yayınları, 2013.

Osmanzâde Hüseyin Vassâf. *Sefine-i Evliya*. ed. Ali Yılmaz - Mehmet Akkuş. İstanbul: Kitabevi, 2005.

Özcan, Hüseyin. "Hataî'nin Elifnâme Şeklinde Yazdığı Düvazdeh". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 76 (2015), 191-204. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2580479

Özdemir, Fatma. *Tuhfe-i Nâilî Metin ve Muhteva 2. Cilt s. 468-734*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.

Özkat, Mustafa. "Türk Edebiyatında Manzum Meşâyih Silsile-nâmeleri (Tasavvufî Silsile-nâmeler-Tarikat Silsile-nâmeleri)". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 28 (2022), 491-555. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3169803

Öztoprak, Nihat. "Bursalı Feyzî Efendi'nin Elifnameleri". *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 35/35 (2006a), 135-167. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/158158

Öztoprak, Nihat. "Elifname Yazma Geleneğine Göre Fuzûlî'nin Elifnamesi Üzerine Bazı Değerlendirmeler". *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Uluslararası V. Dil, Yazın, Deyişbilim Sempozyumu Edebiyat, Edebiyat Öğretimi ve Deyişbilim Yazıları*. 2/327-334. İstanbul: Pegem Yayıncılık, 2006b.

Öztoprak, Nihat. "Elifnamelerin Tertip Hususiyetleri ve Metin Tesisindeki Yeri". *Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu Bildirileri 2*. 817-829. Erzurum, 2009.

Öztoprak, Nihat-Özkat, Mustafa. "Cemâlî'nin "Silsilenâme-i Tarîkat-ı Aliyye-i Uşşâkî" Adlı Manzumesi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 26 (2021), 448-490. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3169775

Sâdık Vicdânî. *Tarikatler ve Silsileleri (Tomâr-ı Turûk-ı Aliyye)*. haz. İrfan Gündüz. İstanbul: Enderun Kitabevi, 1995.

Serin, Rahmi. *İslâm Tasavvufunda Halvetilik ve Halvetiler*. İstanbul: Petek Yayınları, 1984.

Sönmez, Faruk. "Kuloğlu Şeyh Hacı İlyas'ın Manzum Halvetî Uşşâkî Silsile-nâme'si". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10/1 (2022), 177-192. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2280719

Şemseddin Sami. *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: İdeal Kültür-Yayıncılık, 2019.

Taşkesenlioğlu, Lokman. "Divan Edebiyatında Elifnameler ve Bilinmeyen İki Elifname Örneği: Memi Can Saruhânî ve Ömer Karîbî Elifnameleri". *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 58 (2017), 159-202. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/269912

Taşköprülüzâde Ahmed Efendi (ö. 1561). *Eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye*. ed. Derya Örs. haz. Muhammet Hekimoğlu. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2019.

Temizkan, Mehmet. *Türk Edebiyatında Harf Şiirleri ve Elif-nâmeler*. İzmir: Külcüoğlu Kültür Merkezi, 2007.

Tosun, Necdet. "Silsile". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. C. 37. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Tökel, Dursun Ali. *Deneysel Edebiyat Yönüyle Divan Şiiri*. Kızılay, Ankara: Hece Yayınları, 1. basım., 2010.

Tüfekci, Hatice. *Türk Edebiyatında Manzum Tarikat Silsile-nâmeleri*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024.

Türer, Osman. "Batı'nın İslâm'ı Tanımasında Tasavvufun Rolü". *Tasavvuf Kitabı*. haz. Cemil Çiftçi. İstanbul: Kitabevi, 2003.

Uludağ, Süleyman. "Halvetiyye". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 15/393-395. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

Usta, Muhiddin. *Tabibzâde Mehmed Şükrî ve Silsilenâme-i Sûfiyye İsimli Eseri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Yenikale, Ahmet. "Ahmed Kuddûsî'nin Elifnâmeleri ve Dil İçi Çevirileri". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 17/1 (2020), 195-210. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1079156

Yılmaz, H. Kâmil. *Azîz Mahmud Hüdayî Hayatı, Eserleri, Tarikatı*. İstanbul: Erkam yayınları, 1990.

Yılmaz, Mehmet. *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler: Ansiklopedik Sözlük*. İstanbul: Kesit Yayınları, 1. Baskı., 2013.

Yılmaz, Necdet. *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf: Sûfîler, Devlet ve Ulemâ (XVII. yüzyıl)*. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 2007.

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, 03 Eylül 2025. https://teis.yesevi.edu.tr/arama

"Halvetilik/Tarikatlar/Hacı Bayram Veli". haz. Sadık Yalsızuçanlar. *TRT Avaz/Gök Kubbemiz*. *İstanbul*. Yayın Tarihi 2015. https://www.youtube.com/watch?v=sEE8fSg1tuk

4. Metin

[*Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün*]

38a **Beyān-ı ʿİlm-i Tāc**

1. Bu üçün daḫi elifdür tācları
Cümle ʿālem bunlaruñ muḥtācları

38b Ḳırḳ elifdür ḳırḳ maḳāma dāldur
Bunlaruñ ġayrılarınuñ dāldur

Dāl maḳtūʿ olıcaḳ olur elif
Var durur burada bir ʿilm-i şerīf

Kim sebeb ne baʿżı yirde dāl olur
Baʿżı yirde elif olur kesilür

5. *Zīrā* maḳtūʿ olsa ismullāh olur
Ẓāhir olsa ḳuṭb-cihāna şāh olur

Çün bu üç yirde ḳuṭub ẓāhir durur
İbtidā u evsaṭ u āḫir durur

İsm-i aʿẓam daḫi ẓāhirdür yine
Tācları üstinde ẓāhirdür yine

İmdi sekiz ïsm-i aʿẓamdur bu tāc
Ol sebeb ġayrıdan ekremdür bu tāc

Zīrā ḳuṭbuñ da hem vezīri sekiz
Dört melekdür dört beşerdür iy ʿazīz

10. Sekiz yine old’işāret sekizi
Bil bu sözüñ cümle ʿālem ʿācizi

Birbirine oldı muḳābil ik’ism
Bir melekle bir beşer eyler ḳısm

Bu sekiz terk beyni sekiz yol olur
Birbirine dapede mevṣūl olur

Bir keşān yir üzre vardur dügmesi
Fehmi ḳılmaz bunı ḫalḳuñ degmesi

Līk dügme ḳuṭba maḫṣūṣ bilesiz
Anı hem ḳuṭba işāret ḳılasız

39a **15.** Bu yolun dördini dutmış dörd melek
Bunlaruñ elindedür feyż-i felek

Dördüñi dutupdur dört vezīr
Feyżi bunlardan alurlar ehl-i yir

Maʿlūm oldı ḳuṭb cihāna şāḫdur
Buña inkār eyleyen gümrāhdur

Dinse esrār-ı elif olur ulūf
Ḳande ḳaldı ḥikmet-i bāḳī ḥurūf

Zīrā esrār-ı ḥurūfa yoḳ ḥad
Sırr-ı Ḳurʾānīye kim eyleye ʿad

20. İmdi biz bu ḳuṭ*b*ları medḥ idelüm
Med*ḥ*lerini ḥarf ile şerḥ idelüm

Kim kime kimden irişdi ḳuṭbiyet
Kim ölüñcik kim yidi irṣ ü diyet

Evveli vü āḫiri hem kim durur
Şimdi ḥālde kim gelende kim durur

Maẓharı olduġı ḥarf hem ḳāfiye
Bu cevāb virür marīże ʿāfiye

Bu otuz ḳuṭbı tamām eyleyelüm
Ḫātime hem Meḥdī'yi söyleyelüm

25. Her ḳuṭub medḥini biş *beyt* ḳıl ḥesāb
Bu ḳamudan ṣoñra ḫatm olsun kitāb

[١] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Muḥammed Muṣṭafā Sallallāhu ʿAleyhi ve Sellem**[12]

İmdi bilgil ḳuṭb-ı evvel bā-ṣafā
Muṣṭafā'dur **Muṣṭafā**'dur **Muṣṭafā**

39b Enbiyā vü evliyānuñ cemʿine
Muḳtedādur muḳtedādur muḳtedā

Cümle ʿālemden o faḫru'l-mürselīn
Müctebādur müctebādur müctebā

Aña Bū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī
Aṣdiḳādur aṣdiḳādur aṣdiḳā

30. Ümmeti içinde anuñ mürşidīn
Evliyādur evliyādur evliyā

[ب] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı ʿAlī İbn Ebī Ṭālib Kerramallāhu Vecheh**[13]

Ḳuṭb-ı ṯānī Ḥaydar-ı ʿālī-cenāb

[12] Kutb Muhammed Mustafâ beyanıdır. Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun.
[13] Ebu Tâlib'in oğlu kutb Alî'nin beyanıdır. Allah onun yüzünü şereflendirsin.

Ol ʿ**Alī**ʾdür kim ʿulūma oldı bāb

Muṣṭafāʾya oldı bu ḳāʾim-maḳām
Āfitāb ṭolundı ṭoġdı māhitāb

Maẓharı **bā**yıdı ol baḥr-ı ʿulūm
Maḫzen-i gencīne-i ümmüʾl-kitāb

Didi *taḫteʾl-bāʾi innī noḳtatün*[14]
Ger suʾāl eyler iseñ budur cevāb

35. Didi hem *ḳad ṣayyeran men ʿallemin*
ʿAbdu ḥarfen[15] [kim] buña ḳıldı ḫiṭāb

[ت] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Ḥasan-ı Baṣrī Beḳāullāhu Fī ʿĀleʾd-derecāt**[16]

Ḳuṭb-ı s̱āliş̱ idi ol ṣāḥib-necāt
Ḥasan-ı Baṣrī o sulṭān-ı s̱iḳāt

Murtażāʾya bu durur ḳāʾim-maḳām
Bu sebebden oldı ol ḳān-ı nükāt

40a Maẓharı **tā**dur o tāc-ı evliyā
Terk ü tecrīd ehl-i temkīn ü s̱ebāt

Tābiʿīne şeyḫ idi ol şāh-ı dīn
Andan eylerdi rivāyātı ruvāt

40. Ol imām-ı ʿālimīn-i ʿālemīn
Muḳtedā-yı müʿminīn ü müʿmināt

[ث] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Ḥabīb-i ʿAcemī**[17]

Ḳuṭb-ı ʿālem oldı bil baʿdeʾs- s̱elāş̱
Ol **Ḥabīb-i ʿAcemī** ṣāḥib-ġıyāş̱

Buyıdı hem Ḥasanʾa ḳāʾim-maḳām
Buña uymışdı ricāl ü hem ināş̱

Maẓharı **s̱ā** idi ol ṣāḥib-s̱iḳāt
Ol s̱arāy-temkīn s̱üreyyā-inbiʿāş̱

Ümmīken oldı imāmüʾl-ʿālemīn
Münkiriyle añlarıdı çoḳ biḥāş̱

[14] Hz. Aliʾnin "Ene noktatün elleti tahteʾl-bai" sırrını keşfettiği rivayet edilir. Bu sözün meali şöyledir: "Muhakkak ki ben ba harfinin altındaki bir noktayım."
[15] "Bana bir harf öğretenin kölesi olurum." Hz. Aliʾye atfen söylenen bu sözün aslı şöyledir: "Men allemenî harfen, fekad sayyaranî abden."
[16] Kutb Hasan Basrîʾnin beyanıdır. Allah onu yüce derecelerde baki eylesin.
[17] Kutb Habib-i Acemî beyanıdır.

45. Evliyāya muḳtedā olmışıdı
Enbiyā ʿilmini yitmişdi mīrāṯ

[ج] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Dāvūd-ı Ṭāī Nūrullāhu Mirḳade Min-külli Dāc**[18]

Bil bişinci ḳuṭbı ol başlara tāc
Dāv*ū*d-ı Ṭāī şeh-i bī-iḥtiyāc

Hem Ḥabīb'e bu durur ḳāʿim-maḳām
Oldı yirinde anuñ rūşen-sirāc

Maẓharı **cīm**dür o cemʿ-i evliyā
Cāmiʿ-i ʿirfān u ḳān-ı iḥticāc

40b ʿAẕb u şīrīndi sözi ʿāşıḳlara
Görinürdi münkire milḥ ü ücāc

50. Ol cemāl-i cennet ü cān u cihān
Ol kemāl-i niʿmet-i miskīn ü ac

[د] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Maʿrūf-ı Kerḫī Ceʿalellāhu Bi'l-fevzi ve'n-necāḥ**[19]

Bil ki altıncı ḳuṭub ehl-i necāḥ
Maʿr*ū*f-ı Kerḫī durur ʿālī-cenāḥ

Bu durur hem Dāv*ū*d'a ḳāʿim-maḳām
Ol ḥarīm-i rūḥı ḳılmışdı merāḥ

Maẓharı **ḥā**dur o ḥalli'l-müşkilāt
Ehl-i ḥāl ü ṣāḥib-i zühd u ṣalāḥ

Ḥarīs ü ḥırṣ-ı ḥaḳīḳatdi o şāh
Aña uyan buldı şeyṭāndan felāḥ

55. ʿİlm ü ḥikmet söyler idi dāʿimā
Eyledügünce kelāma iftitāḥ

[ذ] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Serīr-i Saḳaṭī Nezzelellāhu Mine'l-cinān Efḍal-i münāḫ**[20]

Bil yidinci kutub ol keyvān u kāḫ
Ol **Serī-i Saḳaṭī**'dür āl*ī*-şāḫ

Bu durur Maʿrūf'a hem ḳāʿim-maḳām
Dutmışdı anuñ kelāmına ḳulaḫ

Maẓharı **ḫā**dur o ḫayrāt ṣāḥibi
Ḫādim-i Ḥaḳ'dur ḥarām işden ıraḫ

[18] Kutb Davud-ı Tâî beyanıdır. Allah aynasını bütün kirlerden temiz eylesin.
[19] Kutb Maruf-ı Kerhî beyanıdır. Allah ona başarı ve kurtuluş ihsan etsin.
[20] Kutb Serîr-i Sakâtî beyanıdır. Allah onu en güzel cennet bahçelerine ve en efdal yere yerleştirsin.

Ḫātimidür evliyānuñ ol velī
Ḫātimidür esḫiyānuñ ẕī-menāḫ

41a 60. Ḫatmesi ʿirfānıñun ġāyet ʿaẓīm
Ḫaymesi iḥsānınuñ ġāyet firāḫ

[د] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Cüneyd-i Baġdādī Zādullāhu Tekrimā Yevmu'l-miyād**[21]

Sekizinci ḳuṭub ol ṣāḥib-sʿādād
Bil **Cüneyd**'dür ehl-i irşād-ı reşād

Hem Serīr'üñ yirine ḳāʾim-maḳām
Mesnedine itmiş idi istinād

Maẓharı **dāl**dur o deryā-yı ʿulūm
Dāver-i devrān-ı dīn keʾs-i vüdād

Dāveʾ-i dāʾ-i derūn-ı ʿāṣıḳān
Her ki añ' oldı mürīd buldı murād

65. Devlete irdi anı dutan delīl
Miḥnete ḳaldı aña iden ʿinād

[ذ] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Mimşād-ı Dīneverī Aʿẕāullāhu Ḫayru Muʿāẕ**[22]

Ṭoḳuzuncı ḳuṭb ʿuşşāḳa melāẕ
Ḫażret-i Mimşād'dur ehl-i ʿıyāẕ

Hem Cüneyd'e bu durur ḳāʾim-maḳām
Bu oña şākird o buña üstāẕ

Maẓharı **ẕāl**dur ol ẕāt-ı ẕekī
Ẕevḳ-i rūḥānīle bulmış iltiẕāẕ

Bu sebebden dindi ẕī-nūrī aña
Yüzi nūrından cihān olmışdı şāẕ

70. Ẕerresi nisbet cemāline zükāh
Nūrını andan iderdi ittiḫāẕ

41b [ر] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Muḥammed Dīneverī Eskenallāhu Fī Dāru'l-ḳarār**[23]

Bil onuncı ḳuṭb ʿuşşāḳ-ı kibār
Dīnever ehli **Muḥammed** dīndār

Oldı Mīmşād yirine ḳāʾim-maḳām
Gitdi şimşād bitdi yirinde çınār

[21] Kutb Cüneyd-i Bağdâdî beyanıdır. Allah kıyamet gününde ona ikramını ziyade eylesin.
[22] Kutb Mimşâd-ı Dîneverî beyanıdır. Allah onun hayırlı izzetini yüceltsin.
[23] Kutb Muhammed Dîneverî beyanıdır. Allah onu asıl yurt olan cennete yerleştirsin.

Maẓharı **rā**dur reʾīsiʾl-muttaḳīn
Rükn-i İslām anuñıla pāyidār

Ol revāc u revnaḳ-ı bāzār-ı dīn
Rāzdār-ı evliyā ehl-i vaḳār

75. Ḥaḳ kemal-i ḳudretini ʿāleme
Anuñıla ḳılmışıdı āşikār

[ز] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Muḥammed Bekrī Eskenallāhu Fī Dāruʾl-iʿzāz**[24]

On birinci ḳuṭb ol ehl-i niyāz
Bekrī'dür adı **Muḥammed** dil-nüvāz

Hem Muḥammed yirine ḳāʾim-maḳām
Bu ḳılur seccādesi üzre namāz

Maẓharı **zā**dur o zeyneʾz-zāhidīn
Şāh-bāz-ı zümre-i aṣḥāb-ı rāz

Zāʾil olmazdı zamānında anuñ
Gülşen-i dīn tāzeyidi ḳış u yaz

80. Zārī ḳılurdı işiginde müdām
Bāġ-ı ʿışḳ bülbülleri açup āvāz

[س] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Ḳāḍī Vaḥyeddīn Bekrī Ecellellāhu Fī Cināne Ḫayran İclās**[25]

42a On ikinci ḳuṭb ol muḫtār-ı nās
Ḳāḍī Vaḥyeddīn-i Bekrī ḥaḳ-şinās

Buyıdı ḳāʾim-maḳāmı Bekrī'nüñ
Birisi Maḥmūd u birisi Ayās

Maẓharı **sīn** seyyid-i ehl-i ṭarīḳ
Ḳomışıdı sünnete muḥkem esās

Ḥaḳ sebīli salik-i sırr-ı Ḫudā
Ḳılmazıdı seyrini kimse ḳıyās

85. Sedd-i Sübḥān'ıdı şeyṭān yolına
Seyl-i raḥmetdi göñülden yurdı pas

[ش] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Ebū Necīb Süḫreverdī Eskenallāhu Fī Dāruʾl-meʿāş**[26]

On üçünci ḳuṭb ol ʿuşşāḳa baş
Bū Necīb Süḫreverdī-yi dīn-firāş

[24] Kutb Muhammed Bekrî beyanıdır. Allah onu izzet yeri olan cennete yerleştirsin.
[25] Kutb Kâdî Vahyeddîn Bekrî beyanıdır. Allah onun cennetteki hayırlı makamını yüceltsin.
[26] Kutb Ebû Necîb Sühreverdî beyanıdır. Allah asıl geçim yeri olan cennete yerleştirsin.

Vaḥy-i dīne bu durur ḳāʾim-maḳām
Anuñıla olmışıdı rāzdaş

Maẓharı **şīn**ıdı o şeyḫ ü şāb[ıñ]
Yanarıdı şevḳ ile ḳuru vü yaş

Şemʿa-i ʿışk idi ol şāh-ı cihān
Rūm u Şāmʾa olmışıdı ḥāli fāş

90. Şīnıdı yanında şöhret ol şāhuñ
Şerʿidi aña libās u hem kumāş

[ص] **Beyān-ı Ḳuṭbeddīn-i Ebherī Eskenallāhu Fī Dāruʾl-ḫalāṣ**[27]

On dördünci ḳuṭub-ı ehl-i ḫalāṣ
Ḳuṭbedīn-i Ebherī şāh-ı ḫavāṣ

42b Bū Necībʾe bu durur ḳāʾim-maḳām
Hem anı itmişdi şeyṭāndan menāṣ

Maẓharı **ṣād**dur o ṣadr-ı ṣādıḳān
Ṣuffeʾ-i ehl-i ṣafā ṣıdḳ içre ḫāṣ

Ṣāḥib-i ṣavm u ṣalāt ü ṣumtıdı
Nefsini ṣabr ile eylerdi ḳışāṣ

95. Ṣūfiyān u ṣāliḥān u ṣavmeʿāt
Aña itmişler[d]i ol vaḳt iḫtişaṣ

[ض] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Rükneddīn Muḥammed Sücāsī Ṣubbullāhu Min-māu Raḥmeten ve Efāż**[28]

On bişinci ḳuṭb ol vird-i riyāż
Rükn-i dīn īmān yüzinden müsteġāż[29]

Ḳuṭb-ı dīne bu durur ḳāʾim-maḳām
Bu baḥirdür bil bunuñ ġayrı ḥıyāż

Maẓharı **żād**dur żiyāʾ-i şems-i dīn
Nūrına hīç gelmez idi inḳırāż

Eyle rūşendi żamīri ol şehüñ
Kimse aña idemezdi iʿtirāż

100. Ol ḍuḥā-yı şems-i vaḥdet nūrıla
Ẓulmet-i küfrüñ bulupdı intiḳāż

[27] Kutbeddîn-i Ebherî beyanıdır. Allah onu kurtuluş yurdu olan cennete yerleştirsin.
[28] Kutb Rükneddîn Muhammed Sücâsî beyanıdır. Allah rahmet ve feyz denizinden ona akıtsın/versin.
[29] "Müsteġāż" kelimesine lügatlerde rastlanmamıştır. Bu kelimenin aslının, 'kendisinden yardım istenen, medet umulan' anlamlarına gelen "müsteġāṣ" olduğu düşünülmektedir. Şairin *ırаḫ* (b. 58)/ *ırаġ* (b.120) örneklerinde görüldüğü üzere, kafiye uyumunu sağlamak amacıyla bazı kelimelerde benzer ses değişikliklerine başvurduğu anlaşılmaktadır.

[ط] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Şeḥābeddīn Tebrīzī Esḳenallāhu Fī Ḫayru'l-bisāṭ**[30]

On altıncı ḳuṭb ol ālī-bisāṭ
Ol **Şeḥābeddīn** şeh-i ṣāḥib-sımāṭ

Rükn-i dīne bu durur ḳā'im-maḳām
Anuñıla itmiş idi iḫtilāṭ

43a Maẓharı **ṭā**dur o ṭāvūs-ı Ḳudüs
Ṭūṭī-i ṭūbīdür itmiş inhibāṭ

Ṭūr-ı 'ışḳ üstinde Mūsā-yı kelīm
Ṭūr-ı seyr içinde ṭayyār-ı ṣırāṭ

105. Ṭurresinden ḳorḳuban ṭavvār-ı nefs
Ḥaḳ ṭarīḳına idüpdi irtibāṭ

[ظ] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Seyyid Cemāleddīn Eyḳaẓallāhu Yevme Yeḳūme'n-nās Ḫayru'l-īḳāẓ**[31]

On yidinci ḳuṭb ol şāh-ı iltihāẓ
Ol **Cemāleddīn** ḳahhār-ı ġılāẓ

Hem Şeḥābeddīn'e bu ḳā'im-maḳām
Ol *şihābün min ḳabas mü'min şüvāẓ*[32]

Maẓharı **żā** idi żıllında anuñ
Ẓulm-i nefsden ḫalḳ bulurdı inḥifāẓ

Ẓāhir idi Ḥaḳ kelāmında anuñ
Ḫalḳ idüpdi va'ẓı ile itti'āẓ

110. Ẓıll-ı Raḥmān idi ḫalḳuñ üstine
Olmaz idi kimse hīç şeyṭāna 'āẓ

[ع] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı İbrāhīm ez-Zāhid Gilānī Eskenallāhu Fī Ḫayru'l-büḳā'**[33]

On sekizinci ḳuṭub şāh irtifā'
Zāhid-i Gilānī sulṭānü'l-büḳā'

Hem Cemāleddīn'e bu ḳā'im-maḳām
Sözlerini itmiş idi istimā'

Maẓharı '**ayn**ıdı ol 'ayn-ı 'ulūm
'Ārif-i esrār-ı ehl-i ıṭṭılā'

[30] Kutb Şehâbeddîn Tebrîzî beyanıdır. Allah onu hayırlı geniş yer olan cennete yerleştirsin.
[31] Kutb Seyyid Cemâleddîn beyanıdır. Allah insanların toplandığı günde (kıyamet günüde) onu hayırla uyandırsın.
[32] "O, alevli bir top (ve) ateş parçası bir mümin (gibi)dir."
[33] Kutb İbrâhîm Zâhid Gilânî beyanıdır. Allah onu hayırlı yer olan cennete yerleştirsin.

43b Bu ʿayından aldılar şu iki ḳavm
Erdebīl ü Ḫalvetī'düp ictimāʿ

115. Ḳana döndi āb-ı āl-i Firʿavn
Ḳavm-i Mūsā ṣuyı ṣāfī ṣan fuḳāʿ

[غ] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Aḫī Muḥammed Esbeġallāhu ʿAleyhi Min-niʿme Ḫayru Esbāġ**[34]

On ṭoḳuzuncı ḳuṭub rūşen-çerāġ
Ḥażret-i Aḫī Muḥammed yüzi aġ

Buyıdı İbrāhīm'e ḳāʾim-maḳām
Hem anuñ ṣözine dutmışdı ḳulaġ

Maẓharı **ġaynı**dı ol ġayb maḫzeni
ʿİlm-i ġaybı ʿāleme ḳıldı belāġ

Ġayr-ı Ḥaḳ'dan bulmış idi hem ġınā
Eylemiş ġār-ı ḳanāʿatde ferāġ

120. Ġayret-i Ḥaḳḳ'ıla ġayyūrdı müdām
Ḥaḳ işe dāʾim [durur] şerden ıraġ

[ف] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Pīr ʿÖmer Ẓūtī Kefāhullāhu Ḫayru Kifāf**[35]

Bil yigirminci ḳuṭub ehl-i ʿifāf
Ḥażret-i Pīr'[üm] ʿ**Ömer** bī-iḫtilāf

Hem Aḫī Muḥammed'e ḳāʾim-maḳām
Anuñıla itmiş idi iʾtilāf

Maẓharı **fā**yıdı ol furḳān-ı Ḥaḳ
Sırr-ı Ḳur'ān ile bulmış ittiṣāf

Fıḳh ile farḳ eylemişdi her şeyi
Eylemezdi ḳavline kimse ḫilāf

44a **125.** Ẓü-fünūn idi ʿulūm içinde hem
Bir kelāmı söylemezdi hīç güẓāf

[ق] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Aḫī Merem Liḳāullāhu Bi'l-ḫayri Yevmü't-talāḳ**[36]

Bil ki yigirmi birinci ḳuṭb āfāḳ
Ḥażret-i Aḫī Merem ṣāḥib-burāḳ

Pīr ʿÖmer yirine hem ḳāʾim-maḳām

[34] Kutb Ahî Muhammed beyanıdır. Allah onun üzerine bol nimetlerinden yağdırsın.
[35] Kutb Pîr Ömer Zûtî beyanıdır. Allah ona hayırlı ve yeterli rızık versin.
[36] Kutb Ahî Merem beyanıdır. Allah onu kıyamet günü hayra kavuştursun.

Ol ṣubuḥdan itdi bu şems inşīrāḳ

Maẓharı **ḳāf** idi ol ḳurbān-ı ʿışḳ
Ḳurb-ı maʿşūḳına itmiş iştiyāḳ

Ḳıdveʾ-i ehl-i ḳanāʿat ḳuṭb-ı dīn
Ḳurre-i ʿayn-ı ṣafā ḳāf-ı veṣāḳ

130. Ḳıbleʾ-i ʿuşşāḳ idi ol şāh-ı dīn
Ḳamusı aña dönüpdi ittifāḳ

[ك] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Ḥācī ʿİzzeddīn Caʿlallāhu Meʿāric Merāḳī Lā Felāk**[37]

Bil ki yigirmi ikinci ḳuṭb-ı pāk
Ḥācī ʿİzzeddīn degildür kimse şāk

Bu durur hem Aḫīʾye ḳāʾim-maḳām
Olmış idi hem anuñ yolında ḫāk

Maẓharı **kāf** idi ol kān-ı kerem
Beẕl iderdi varını yimezdi pāk

Kāşif-i esrār-ı Ḥaḳ ṣāhib-kemāl
İdemez kimse kemālinʾ iştirak

135. Kaʿbe-i ʿuşşāḳ idi kūy-i ṣafā
Dāmenin dutan yaḳasın ḳıldı çāk

44b **[ل]** **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Pīr Ṣadreddīn Efʿādallāhu ʿAleyh Min-efḍaliʾn-nevvāl**[38]

Bil ki yigirmi üçünci ḳuṭb-ı ḥāl
Pīr Ṣadreddīn durur ṣāḥib-cemāl

Ḥācī ʿİzzeddīnʾe hem ḳāʾim-maḳām
Andan eylemişdi taḥṣīl-i kemāl

Maẓharı **lām**dur livā-yı şerʿ ü dīn
Hem lebi dür sözleri ṣankim leʾāl

Lāmiʿ idi nūr-ı Ḥaḳ yüzinde hem
Lübb-i esrārdı lisānında maḳāl

140. Lā-mekān ilinde māh-ı bī-naḳış
Bī-nişān şehrinde şems-i bī-zevāl

[م] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Seyyid Yaḥyā Eskenallāhu Fī Dāruʾs-selām**[39]

Bil ki sen yigirmi dördünci imām

[37] Kutb Hâcî İzzeddîn beyanıdır. Allah onu bozulmayan yüce makamlara çıkarsın.
[38] Kutb Pîr Sadreddîn beyanıdır. Allah ona en yüce fazlından ikram etsin.
[39] Kutb Seyyid Yahyâ beyanıdır. Allah onu selam yurdu olan cennete yerleştirsin.

Ḳuṭb-ı ʿālem **Ḥażret-i Seyyid** hümām

Pīr Ṣadreddīn'üñ olmış idi bu
Yirine nāyib-menāb ḳāʾim-maḳām

Maẓharı **mīm**dür mürüvvet şāḥibi
Mürşid-i rāh-ı Ḫudā māh-ı ẓulām

Meşrebidür meşreb-i Aḥmed anuñ
Meclisidür meclis-i ḫayrü'l-enām

145. Maʿden-i cūd menbaʿ-ı esrār-ı Ḥaḳ
Mecmaʿ-ı iḥsān u müşkātü'l-kirām

[ن] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Mevlānā Pīr ʿÖmer Eskenallāhu Fī Ferādīsu'l-cinān**[40]

45a Bil ki yigirmi bişinci ḳuṭb ʿayān
Ḥażret-i Pīr-i ʿÖmer'dür bī-gümān

Buyıdı hem Seyyid'e ḳāʾim-maḳām
Dörd içinde buyıdı ṣāḥib-zamān

Maẓharı **nūn** idi ol nūr-ı Ḫuẕā
Nāyib-i Raḥmān naḳīb-i Müsteʿān

Nār-ı ʿışḳa yaḳmış idi ʿālemi
Nāle ḳılurlardı ney-veş her zamān

150. Bī-nişāndan ḫoş nişāndı ʿāleme
Şāhları ḳul eyler id' ol ʿālī-şān

[و] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Muḥammed Aḳsarāyī Erviyallāhu Keyde vü Ḫaṭā Min-bükāv**[41]

Bil yigirm'altıncı [bu] ḳuṭb-ı ʿālem
Muḥammed-i Aḳsarāyī'dür hümām

Buyıdı ḳāʾim-maḳām-ı Pīr ʿÖmer
ʿĀleme bu oldı andan ṣoñra çāv

Buyıdı ḳān-ı vilāyet ol zamān
Buyıdı hem maẓharı esrār-ı **vāv**

Vādi-yi ʿışḳ içre şīr-i ner idi
Doymaz idi heybetine nefs-i gāv

155. Olmasa sīmurġ-ı Ḳāf-ı ḳurbetüñ
Cümle ʿālem olmayaydı aña av

[40] Kutb Mevlânâ Pîr Ömer beyanıdır. Allah onu cennet bahçelerine yerleştirsin.
[41] Kutb Muhammed Aksarâyî beyanıdır. Allah onu hilecilerin hilesinden ve hatalardan emin eylesin

[ه] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Üveys Ḳarānī Metaʿullāhu Beḳā vü Nāle Menāh**[42]

Bil ki yigirmi yidinci pādişāh
Ḳuṭb-ı ʿālem **Şeyḫ Üveys** ẓıll-ı İlāh

45b

Bu durur ḳāʾim-maḳām-ı Çelebi
Ṭolınıncaḳ ol güneş ṭoġdı bu māh

Maẓharı **hā**dur hümā-yı lā-mekān
Hüdhüd-i hādī Süleymān gibi şāh

Heybetinden ol hüviyyet şāhınuñ
Ḫavl ile ehl-i hevā oldı tebāh

160.

Hem yimezvem himmetüñde şeyḫümüñ
Hālik olur külli şey ḳılsa nigāh

[ا] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Aḥmed-i Rūmī Zādallāhu Teṭīẓmā Ve't-tebcīlen**[43]

Ḳıl yigirmi sekizinciye ṣalā
Aḥmed-i Rūmī durur ṣāḥib-velā

Hem Üveys'e bu olur ḳāʾim-maḳām
Bu virür paslı göñüllere cilā

Maẓharı **lā**dur bu şāh-ı lā-mekān
Yoġ olur her kim dise şānına lā

Nefy iden ḥaḳḳiyyetini ol şehüñ
Oldı biñ dürlü belāyā mübtelā

165.

Lā ile ḳaṭ-ı taʿalluḳ eylemiş
Aṣlına illā ile ḳılmış ṣılā

[ى] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Ḥamīd-i -i Hindī Sakāullāhu Bimāin Veṣā Küllı̇ Şeyʾ**[44]

Bil yigirmi ṭoḳuzıncı ʿālī-rāy
Ol **Ḥamīd-i Hindī** ol ẓıll-ı Ḫudāy

Şemsedīn'e bu olur ḳāʾim-maḳām
Ol güneş nūrıyla bedr olur bu ay

46a

Maẓharı **yā**dur ol ehl-i yemīn
Yümn ile yüsre irer yoḫsul u bay

Yūṣuf-ı ṯānī durur Yaʿḳūb-ı ʿışḳ
Ṭolısar devrinde ʿālem hūy u hāy

[42] Kutb Üveys Karânî beyanıdır. Allah ona beka versin ve onu cennete kavuştursun.
[43] Kutb Ahmed-i Rûmî beyanıdır. Allah onun yüceliğini ve temizliğini ziyadeleştirsin.
[44] Kutb Hamîd-i Hindî beyanıdır. Allah onu her şeyi kuşatan bir su ile rızıklandırsın.

170. Rām olısar emrine Şām u Yemen
Ḳul olısar ḥükmine şāh u gedāy

[ع] **Beyān-ı Ḳuṭb-ı Muḥammed Mehdī İḲāmullāhu Bi'ş-şerīḳa'l-beyżāun**[45]

Bil otuzuncı ḳuṭub ṣāḥib-livā
Mehdī-yi ṣāḥib-ḳırān āl-i ʿabā

Bu olur hem Ḥamīd'e ḳāʾim-maḳām
Bu olısardur imām-ı evliyā

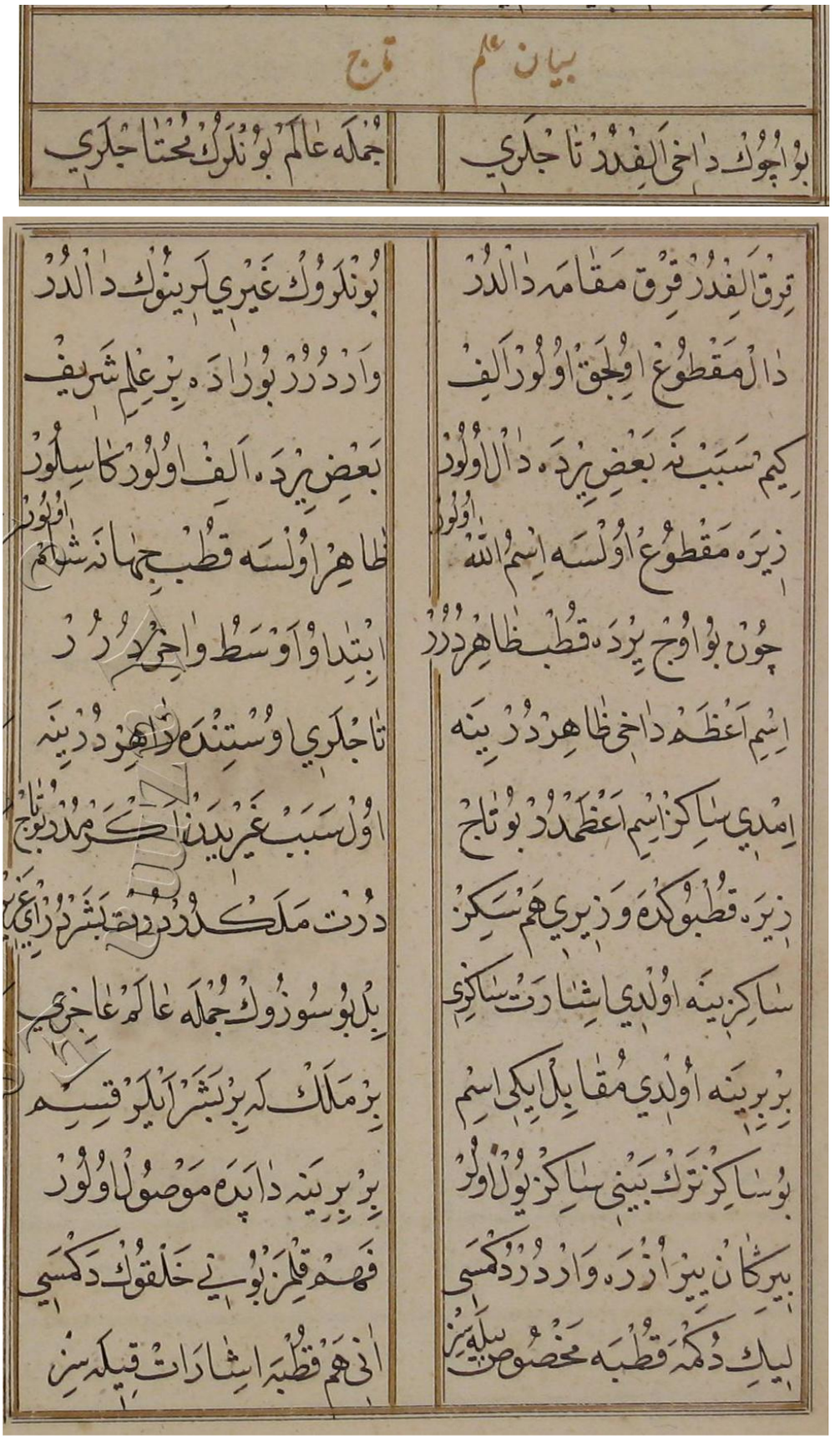
Maẓharı **hemze**dür ol şāh-ı cihān
Devr-i āḫirde bu olur pīşüvā

Bunuñıla ḫatm olısardur cihān
Peyġām evveldür vilāyet müntehā

175. Bunuñıla ḫatm olur ʿışḳ defteri
Hem sicillāt-ı semāvāt inṭivā

[45] Kutb Muhammed Mehdî beyanıdır. Allah onu nurlu insanlarla bir araya getirsin.

EK 1. Silsilenâmenin İlk Bölümü

EK 2. Silsilenâmenin Son Sayfası

